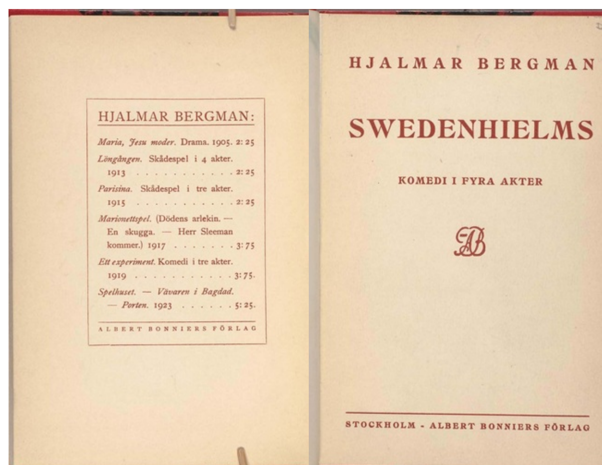

HJALMAR BERGMAN:

Maria, Jesu moder. Drama. 1905. 2: 25
Löngången. Skådespel i 4 akter. 1913 . . . . 2: 25
Parisina. Skådespel i tre akter. 1915 . . . . 2: 25
Marionettspel. (Dödens arlekin. — En skugga. — Herr Sleeman kommer.) 1917 . . . . 3: 75
Ett experiment. Komedi i tre akter. 1919 . . . . 3: 75.
Spelhuset. — Vävaren i Bagdad. — Porten. 1923 . . . . 5: 25.

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

HJALMAR BERGMAN

SWEDENHIELMS

KOMEDI I FYRA AKTER

STOCKHOLM - ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Swedenhielms.

Komedi i fyra akter

Förord till den elektroniska utgåvan

Denna komedi av **Hjalmar Bergman** (1883-1931) har digitaliserats av Dramawebben och anpassats för Projekt Runeberg i juli 2015 av Ralph E.

HJALMAR BERGMAN

SWEDENHIELMS

KOMEDI I FYRA AKTER STOCKHOLM - ALBERT BONNIERS FÖRLAG

HJALMAR BERGMAN

SWEDENHIELMS

SWEDENHIELMS

KOMEDI I FYRA AKTER AV

HJALMAR BERGMAN STOCKHOLM ALBERT BONNIERS FÖRLAG

STOCKHOLM
ALE. BONNIERS BOKTRYCKERI 1925

PERSONER:

ROLF SWEDENHIELM senior, ingenjör. ROLF SWEDENHIELM junior, ingenjör. JULIA KÖRNER, född Swedenhielm, skådespelerska BO SWEDENHIELM, löjtnant. ASTRID, Bos fästmö.

MARTA BOMAN, Swedenhielms svägerska och hus föreståndarinna.

PEDERSEN, journalist.

ERIKSSON.

Ort: Stockholm; tid: vår.

FÖRSTA AKTEN.

Ett stort rum, någonting mittemellan salong och vardagsrum. Vackra gamla möbler, tydligen hopplockat arvgods, rester från ett större hem. Mattorna på golvet något slitna.

Till höger två enkeldörrar, till vänster en fönstersvit, som nästan täckes av tunga gardiner. I foriden en dubbeldörr in till matsalen: man ser matsalsbordet belamrat med stolar — ett par pigor äro i färd med storrengöring.

Rolf Svvedenhielm sitter i en bekväm stol, dricker sitt morgonkaffe och läser tidningarna. Han söker i varje tidning en viss artikel, som han ivrigt studerar med kommenterande minspel och grymtningar, kastar bladet och griper nästa.

Från salen kommer Marta Boman, klädd till storrengöring. Hon går fram till stolen i vilken Rolf sitter och börjar knäppa upp dess överdrag.

BOMAN.

Maka på sig!

ROLF

utan att se upp från tidningen.

Moster! Han får inte nobelpriset. Vad sägs om det?

BOMAN.

Maka på sig!

ROLF.

Människa! Är det nödvändigt att ta av överdraget, just när jag sitter i stolen?

BOMAN.

Lika nödvändigt som att sitta i stolen just när jag tar av överdraget. Maka på sig!8

ROLF stiger upp.

Vågar jag anhålla om fem à sex vanliga, enkla skorpor till mitt kaffeblask?

BOMAN.

Finns i skänken.

Fortsätter att taga av överdrag.

ROLF sätter sig åter.

Tack. Men jag går inte i skänken. Jag är karl och kan kräva en viss uppassning, när huset är fullt av otäcka käringar!

BOMAN.

Krav på.

Julia in från första dörren till höger. Hon är i ganska djup negligé, smyger sig småhuttrande fram till Boman.

JULIA smeksamt, inställsamt.

Mutti! Mutti lilla! Kaffe! Lite extra gott kaffe? Va?

BOMAN.

Kaffepannan står på spisen, kaffekvarnen står på bordet, kaffeburken står på hyllan.

JULIA

med en suck.

Jaha. Tack.

Smyger sig slokörad ut i salen.

BO

skriker inne från sitt rum till höger.

Mammi! Mammi!9

BOMAN lystrar till.

Va är det om?

BO.

Hungrig — svindlande — otänkbart — hungrig!

BOMAN.

Va ska han ha då?

Paus; otåligt.

Va ska han ha, sa]ag!

Bo kommer från andra dörren till höger, han är klädd i pyjamas och bearbetar som bäst sitt hår med tvenne borstar, till fasonen liknande ryktborstar.

BO.

Tssss! Lilla gumman vet, att jag är en man, som tänker innan han talar.

Ställer sig framför Boman och stirrar henne eftertänksamt in i ögonen, allt under det han fortsätter borstningen; slår med en beslutsam gest samman borstarna.

En smörgås med ost, en med skinka, en med korv, en med ansjovis, en med saltkött och sex med tunga. Förstått?

BOMAN. Han har pretentioner.

BO.

Och ett stort glas mjölk.

BOMAN.

Ett stort glas mjölk.

Går med överdragen ut i salen.10

ROLF.

Du! Han får inte nobelpriset!

BO

hans armar sjunka maktlöst.

Si så där ja! Säger du det för att reta aptiten?

ROLF.

Det står i alla morgonblackorna. Trots de utomordentliga tjänster ingenjör Swedenhielm gjort vetenskapen —

BO.

Va sa jag nittinio om vårn? Gubben är inte professor sa jag, han får aldrig priset. Han är en selfmade man. Och dessutom en Swedenhielm. Folk tål oss inte. Vi är inte tillräckligt högtidliga, inte tillräckligt sura i ansiktet. Där ha vi ägget —

Intonerar plötsligt Pajazzo.

Sammanhanget jag sagt er, nu låter jag handlingen själv tala!

Men jag skulle vilja veta, vad herrar professorer tänker att jag ska leva av? Står det något om det i tidningarna?

ROLF.

Nyheterna bevisar på en och en halv spalt, att hans vetenskapliga arbete saknar självständigt värde. Och av dessa en och en halv spalter ägnar de mig tre rader. Säger och skriver tre rader! Jag som i tio år stått vid hans sida i laboratoriet!

Springer upp och börjar vandra av och an.11

JULIA

kommer i fonden malande på en kaffekvarn.

Vad är det, små gossar, vad är det?

BO.

Han får inte nobelpriset!

JULIA.

Vem?

ROLF.

Pappa förstås!

JULIA.

Så skamligt! Skulle han fått det annars?

ROLF.

Annars! Vad menar du med annars?

JULIA.

Jag menar — om det inte varit några intriger och sånt där —

ROLF.

Teaterapa! Intriger!

JULIA.

Stackars lilla pappa, vad han ska bli ledsen! Har ni hört att jag snoppat Axelin ? Pyttsan ! Tog rollen mitt för näsan på henne —

ROLF.

Teaterapa!

JULIA.

Det gjorde gott i kroppen på lilla Axelin. Stackars lilla pappa! Men om jag gör en riktig dundersuccés, så blir han

nog glad igen. Tror ni inte det, gossar?12

ROLF.

Teaterapa!!

JULIA.

Och succés måste jag göra, om det så ska kosta mig alla mina kläpengar. Axelin ska gå upp i sömmarna, det kan jag lova er. Jag begriper inte, att ni kan vara lessna, gossar? Livet är ju så härligt! Usch vad ni är ovänliga. Här går jag och mal och mal och ingen säger mig ett vänligt ord —

Under det föregående har hon gjort en rundtur över scenen och befinner sig nu åter vid fonddörren; här vänder hon sig plötsligt om och bugar leende till höger och vänster, ut med grace.

ROLF slungar efter henne.

Teaterapa!!!

Fördömda egoistiska jäntunge, tänker aldrig annat än på sig själv. Succèser, succèser! Men att jag efter tio års arbete förklaras misslyckad på tre rader! Tji! Det betyder ingenting! Till på köpet kalla de mig August. August Swedenhielm! Det är ju infamt! Ha de då inte en adelskalender, dessa murvlar? Det är en bristande samvetsgrann het, ett förakt för den tillsynes betydelselösa detaljen som verkar upprörande. Nej, pressen måste reformeras, det är mitt preteria censeo. Den måste ryckas upp ur sin materialistiska försumpning —

Under repliken har Boman kommit in från fonden och ställt en bricka med smörgåsar på ett bord; hon har åter gått ett steg mot fonden, då hon hejdas av13

BO

som skriker.

Mammi!!

Djupt men milt förebrående.

Mammi, du är allt en mycket, mycket stor olycka. Här kommer du med sex skinka och jag har aldrig i mitt liv nämnt ordet skinka. Jag' vet inte en|s, hur det stavas.

BOMAN vädjar till Rolf.

Sa han inte skinka?

ROLF.

— och det vore också en uppgift för oss Sweden-hielmar, ty vad man än må säga om oss — idealister är vi!

BO.

Det är strålande otänkbart att jag skulle sagt skinka, ty jag hatar skinka. Och du vet att jag är hänsynslös i hat som i kärlek. Kaviar sa jag, kaviar, kaviar —

BOMAN.

Han har pretentioner.

Ut i fonden.

De båda bröderna kasta sig över smörgåsarna.

BO.

Jaså gubben fick inte pengarna. Då återstår oss ingenting annat än att frukta Gud och lyda hans bud. Men även härtill kräves ett visst rörelsekapital.

ROLF.

Det ska du säga — du med din halva miljon!14

BO

med ena handen förande hårborsten, med den andra

smörgåsen.

Putz weg! Eftersom jag inte fick nobelpriset — slår jag upp förlovningen.

ROLF.

Vad tänker du på!

BO.

Min heder. En fattig pojke kan inte gifta sig för pengar. Det är schaskigt.

ROLF.

Tji! Jag skulle sälja min heder för lumpna femti tusen.

BO.

Jag tror inte att du får några spekulanter. Dåliga kvinnor och framstående politici kunna realisera sin heder med vinst men hederligt folk måste slumpa bort den till vrakpris.

ROLF.

Just det! Smått, smått, smått! Det är det småaktiga som plågar mig. Jag känner ju, att jag är född för att åstadkomma någonting. Och herregud, jag har ju gjort uppfinningar, många uppfinningar. Förträffliga, briljanta saker. Men det har så att säga — inte varit någonting bevänt med dem. Och ändå har jag ju fått någonting av gubbens det där lilla storvulna! Inte sant?

BO.

För min del har jag fått mera av det storvulna lilla.15 ROLF.

Men förhållandena är ju så erbarmligt små i detta land. Det trycker, det klämmer —

BO.

Var klämmer det värst?

ROLF

med en plötslig omkastning i rösten. Vill du veta't? — Men du säger naturligtvis ingenting åt gubben?

BO.

Otänkbart.

ROLF. Och ingenting åt Julia!

BO.

Bländande otänkbart!

ROLF halvt skamsen.

Jag har farbröder.

BO lugnt.

Vem tusan har inte det?

ROLF bestört.

Menar du? Nej det menar du inte!

BO.

Jag menar.

ROLF.

Att du gått till procentare?16

BO.

O son av ett snille och en oskuld, var skulle jag eljest taga guld till skosvärta, champagne och livets övriga nödtorft?

ROLF.

Ja men det är upprörande, det är avskyvärt! En pojkvask som inte är torr bakom öronen! Gör sig skyldig till ett lättsinne som jag gamle man skäms att ens nämna —

BO.

Tssss —

Boman kommer med nya smörgåsar.

ROLF.

Har — har moster hört, att det inte blir något pris i år heller? Snyggt, va?

BOMAN.

Man får väl inte nobelpris för det man är galen.

Räcker Bo fatet.

BO.

Mammi — min stackars mor dog vid min födelse, inte sant?

BOMAN.

Vad är det nu om?

BO.

Då lovade du, mammi, att vara mig i mors ställe. Var det inte så?

BOMAN.

Vad är det om?!17

BO.

Men när jag ber dig om kaviar, då kommer du med löjrom.

BOMAN.

Mente han kaviar?

BO.

Ka-vi-ar.

BOMAN.

Äkta rysk kaviar?

BO.

Äkta — rysk — kaviar.

BOMAN

stirrar på honom, sakta men eftertryckligt. Han är gripen av vanvett.

Vänder och går.

BO.

Nåja, då äter vi löjrom då. Småaktigt men gott. Hur stort är beloppet?

ROLF nervöst.

Det — det är olika. Det är en mycket tilltrasslad historia. Och naturligtvis blir den inte bättre efter detta. Sedan pressen behagat ta heder och ära av mig. På tre rader! Tre rader! Tji! Men det gör detsamma! Må de komma!

BO.

Vilka?

ROLF.

Allesamman! Hela följet!

2. — Bergman, Swedenliielms.18

BO.

Vilket följe?

ROLF. '

Det vet jag inte! Alla som vill hindra mig att — att — slå ett stort slag. Men jag trotsar dem! Om de så smutskastar vårt hederliga namn, så trotsar jag dem. Jag har ett helvetes humör, ska jag säga de där herrarna. Må de ta sig i akt! Kom så ska vi halsa en flaska schamm!

BO.

Klockan halv elva.

ROLF.

Bara på trots! Eller låt oss gå ut någonstans. Jag har ett behov av att visa mig —

Julia kommer inrusande i fonden, skrikande och skrämd, men melodiös och plastisk.

JULIA.

Herregud han kommer väl inte efter mig?

BO.

Vem?

JULIA.

Murveln! Det är en murvel i tamburen!

ROLF.

Bravo! Bo, gör mig en tjänst — kör ut honom!

BO.

Kör ut honom, var det.

Går med långa steg och ivrigt borstande sitt hår ut i

fonden.19

ROLF.

Det är så likt dessa vampyrer att tränga sig in i hemmen om det så ska vara mitt i natten. Vem öppnade för honom?

JULIA.

Jag-

ROLF.

I den där dräkten!

JULIA.

Jag sprang ju genast

ROLF.

Hur vet du då att det är en murvel?

JULIA.

Det sa han genom nyckelhålet. Jag stannade precis så länge att jag hann skaka hand med honom och ge honom ett tre millimeters leende a la Duse. Man kan ju inte vara direkt ohövlig mot en reporter.

ROLF.

Teaterapa! Därför att en liten smutsbladsredaktör vill rota i din fars olycka —

JULIA.

Smutsblad! Han var från Dagbladet —

ROLF.

Vad säger du? Hm. Nåja, blir karln alltför envis så får jag väl skänka honom några ögonblick.

BO in.

Han försvann som en dimfigur.

ROLF.

Försvann? Var han inte angelägen?20

BO.

Inte ett spår!

ROLF efter ett ögonblick.

För tusan! Ropa honom tillbaka!

BO.

Tillbaka?

ROLF.

För fan! Man kan väl inte korrigera pressen om man ställer sig helt avvisande.

BO.

Sant!

Bort och slår upp ett fönster.

Pst! Pst! Hallå, hallå! Herrn lilla, herrn lilla — ja just herrn! Ändrade generalorder! Pst! Pst!

Stänger fönstret. ROLF.

Lämna mig ensam. Jag behöver tänka några ögonblick. Och du behagar sätta på dig en anständig dräkt. Teaterapa!

JULIA stucken.

Vill du därmed säga, att vi teatermänniskor inte är anständiga? Vi är pryda, ska jag säga dig!

ROLF.

Om rnornarna ja.

BO

vid sin dörr.

Skulle talet falla på mig, så glöm inte att jag har svenska höjdrekordet.

Ut.21 JULIA.

Och flicka in någonting om rollen. Du kan gärna säga att Axelin stred som ett vilddjur!

Ger honom en slängkyss, ut. Rolf går och sätter sig vid en sekretär och börjar skriva.

BO

sticker in huvudet. Och skyttemärket i guld !

JULIA sticker in huvudet.

Fem toaletter, glöm inte det. Fem toaletter i tre akter!

Vid en otåligt avvärjande rörelse från Rolf försvinna

båda. Rolf sitter med ryggen vänd åt fonddörren. Reportern kommer i dörren samtidigt med en skurgumma; de krusa för varandra, varefter reportern slinker in följd av gumman. Rolf som till synes ägnat hela sitt intresse åt skrivningen, kastar nu en blick över axeln, reser sig häftigt.

ROLF med stentorsröst.

Ut!

Både reportern och gumman rygga baklänges, den senare försvinner men reportern bekämpar sin ängslan

och stannar.

REPORTERN.

Var det jag eller den gamla damen som skulle —

skulle —

ROLF högdraget.

Redaktörn behagar taga plats.

REPORTERN.

Tack!

Sätter sig i närheten av dörren men reser sig genast

och bugar.

Pedersen. Valfrid Pedersen.22

ROLF böjer lite på huvudet.

Ingenjör Rolf Swedenhielm junior.

Båda taga plats.

PEDERSEN.

Jaså junior. Så att det är inte ingenjörn jag har den äran utan det är ingenjörns son — jag menar att jag har inte den äran att tala med ingenjörns far utan med honom själv?

ROLF.

Ni talar med mig själv.

PEDERSEN.

Jaha. Swedenhielm, det är ett vackert namn. Se med mig är det så att min släkt är dansk men redan min farfars far kom till Sverige i egenskap av trum-slagarpojke —

ROLF oändligt torrt.

Verkligen?

PEDERSEN förlägen.

Jaha — trumslagare — ingenjörn vet — en sån där liten —

ROLF.

Har redaktörn kommit hit för att berätta det?

PEDERSEN.

Nej naturligtvis inte. Men det är inte så gott, ska jag säga. Det är min första intervju —23

ROLF.

Jag tycker mig märka det. Är redaktörn fast anställd vid Dagbladet?

PEDERSEN.

Nej, men jag tänker bli.

ROLF.

Tro om det lyckas?

PEDERSEN.

Jo jag har en jäkla energi bara jag får klart för mig vad jag vill. För ett par veckor sen läste jag i tidningarna att ingenjör Swedenhielm skulle få nobelpriset i — i —

ROLF.

Fysik.

PEDERSEN.

Ja, se de där termerna kan man ju aldrig minnas.

ROLF.

Redaktörn har inte läst i dagens tidningar att min far inte får nobelpriset?

PEDERSEN.

Vad säger ingenjörn? Inte en aning hade jag! Men då är ju ämnet nästan ännu mera aktuellt. Ser man på! Jag har nog den rätta instinkten i alla fall.

ROLF kort.

Vad önskar redaktörn veta?24

PEDERSEN.

Ja säg det! Vad ska man egentligen tänka sig att folk vill veta om en sån karl?

ROLF.

Önskar ni några allmänna upplysningar om min far?

PEDERSEN.

Det vore kuckemaffen! Men vänta lite, jag har både bok och penna.

Tar fram den, slår sig på resp. högra och vänstra

västfickan.

Och har har jag formeraren och här har jag kut-schucken. Nu kastar vi loss.

ROLF.

Min far tillhör en av våra allra äldsta adelssläkter, en släkt som ingalunda saknat betydande namn på skilda områden. En av mina förfäder undertecknade den Westfaliska freden och var kanske en bland de mest framträdande personerna vid kongressen. Hans brorson var karolin och räknades bland kungens tappraste bussar, kanske den allra tappraste —

PEDERSEN.

Förlåt att jag avbryter men vem var den charmanta unga damen som öppnade för mig?

ROLF.

Min syster fru Julia Körner, en av vår talscens kanske mest framstående förmågor. Inom kort skall hon kreera en stor roll som man förgäves sökt intrigera från henne och i vilken hon kommer att utveckla en hittills osedd lyx — 25

PEDERSEN blygt men livligt intresserad.

Säg, det där hon hade på sig, det var väl närmast en nattdräkt?

ROLF ilsket.

Ja!

PEDERSEN.

Herre du min skapare så sött! — Jaha, då var det karolinen, den kanske allra tappraste.

ROLF vresigt, hastigt.

Men även på det vetenskapliga området har vår släkt att framvisa lysande namn. En av Linnés kanske allra mest betydande lärjungar —

PEDERSEN skriker.

Inte så fort! Inte så fort!

ROLF.

Varför stenograferar ni inte?

PEDERSEN skrivande.

Nej, fy sjutton, det är så svårt så! — Kanske mest betydande lärjungar —

ROLF.

— hette Swedenhielm och om jag säger att min far kanske är en av alla tiders största uppfinnare —26

PEDERSEN.

Ett ögonblick! Nu ha vi haft så många kanske: kanske framträdande — kanske tappraste — kanske mest betydande. Det låter inte bra — rent stilistiskt. Skulle vi inte kunna ena oss om att kalla honom alla tiders största uppfinnare? Utan vidare spisning —

ROLF rycker på axlarna.

Det är ni, som får stå för det.

PEDERSEN.

Ja, se jag tänker så mycket på stilen. Egentligen är jag ju nämligen författare.

Ängsligt.

Ja, jag är väl inte känd, kan jag tro? Pedersen? Valfrid Pedersen?

ROLF.

Beklagar!

PEDERSEN nedslagen.

Nej, jag har nog märkt att jag inte är mycket känd.

Med stark känsla.

Ingenjörn! Tro mig eller ej! Men det är inte roligt att vara svensk författare!

ROLF.

Beklagar!27

PEDERSEN.

Om ingenjörn bara kunde ana, hur uselt mina stackars böcker gå!

ROLF.

Ana kan jag möjligen —

PEDERSEN tar sig om pannan.

Ack att den lille trumslagaren stannat i Danmark! Och såna recensioner jag får! När jag alls får några. Den svenska pressen, ingenjörn, den svenska pressen! Ursäkta uttrycket men jag säger: Fy fan för murvlar!

ROLF reser sig.

]ag delar era känslor och betraktar den här så kallade intervjuen som avslutad.

PEDERSEN upp, förskräckt.

Nänänänä — snälla söta ingenjörn — betänk vad det här betyder för mig! Det är ju mitt inträde i pressen,]ag har inte fått veta ett dyft om kära stora pappa. Vad är han för sorts karl? Hur har han kommit på den idén att bli uppfinnare? Det måste väl ändå vara någonting konstigt? Mina vänner bruka säga till mig: Du är väl lite krack däruppe, eftersom du blivit författare. Och det här är kanske något liknande. Nänänänä — bli nu inte ond igen! Jag menar att det måste dock finnas någonting som driver en människa att bli uppfinnare —?28

ROLF överlägset, lätt ironiskt.

Ja. En kraft. Den kallas geni.

PEDERSEN.

Aha!

ROLF.

Och vad min far beträffar även en annan kraft: pliktkänsla. Ett ofrånkomligt behov av att upprätthålla en stor släkts stolta traditioner. Min farfar var borgmästare i Nora. Hans lön var ringa, hans förmögenhet obetydlig. Min far är alltigenom en selfmade man. Hans geni har haft otroliga ekonomiska och moraliska svårigheter att bekämpa. Han har varit en arbetets hjälte utan like. Man kan beröva honom hans arbetes frukter men man skall aldrig kunna frånstjäla honom dess ära.

PEDERSEN skriver så att fingrarna krämpa sig.

— ära! Det där var vad jag kallar stil. — Och det där om geni var också väldigt bra! Inte sant? Det — kallas — geni! Det skulle man kunna säga om oss författare också. Jag menar, när dumma människor komma och fråga, varför vi blivit författare. Det — kallas — geni.

ROLF.

Säg vad fan ni vill!

PEDERSEN.

En annan sak! I min prosa brukar jag använda formen fader såsom varande mera högtidlig under29

det att jag i vers använder far såsom varande lättare att rimma. Vad råder mig ingenjörn till i detta fall —

ROLF.

]ag — jag råder er att gå!

PEDERSEN.

Bara ett ögonblick, ett lite ögonblick! Jag liar ju inte fått veta någonting om ingenjörn själv.

ROLF.

Min person saknar allmänt intresse.

PEDERSEN.

Säg inte det! En stor fars son är alltid se så där lite intressant! Bara några ord om ingenjörn personligen, personligen —

ROLF.

Ger man fan tillfingret så tar han hela handen. Jag får väl säga några ord om min obetydlighet.

Försjunker i eftertanke.

PEDERSEN färdig att skriva.

Ende son?

ROLF

störd.

Ja. — Nej — det vill säga — jag har en yngre bror — en sån där som stiger i. luften —

PEDERSEN.

Va?30

ROLF mycket otålig.

Flygare begriper ni väl, löjtnant, innehar guldrekord och höjdmärke — honom kan vi tala om sen —

I fonden kommer Boman följd av tvenne gummor som

bära en stege.

ROLF

med ryggen vänd mot fonden.

Vad som bör sägas om min ringa person, kan visserligen ej formuleras på tre rader, men jag ska dock inte spilla många ord allra helst som det bär mig innerligt emot —

Vänder sig om, ursinnig.

Va — va är meningen?

BOMAN lugnt framskridande.

Ska ta ner gardinerna.

ROLF.

I dag?

BOMAN.

Det är den siste i månen.

ROLF.

I dag! — när — när jag ska uttala mig inför pressen!

BOMAN.

Det är den siste i månen.

ROLF.

Jag förbjuder moster att störa oss! Jag förbjuder moster!31

BOMAN. Det är den siste i månen. Stegen reses vid fönstret och Boman stiger upp.

PEDERSEN intresserad.

Kors, är det en moster?

ROLF nervöst.

Bry er inte om henne! Hon är här — häruppe förstår ni —

Pekar sig på pannan: bittert men med återvunnet lugn.

Pressen önskar alltså få veta något om Rolf Swedenhielm junior. Nåväl. Jag vågar påstå — är ni med — jag vågar påstå att han är den forskare, som gjort de mest inträngande —

PEDERSEN.

Nu kan vi återgå tiill kanske, vi ha inte haft det på länge: kanske är den forskare som kanske gjort de kanske —

ROLF.

Ni ska väl inte ha tre kanske för tusan!

PEDERSEN. Nej, det blev för mycket —

ROLF.

De mest inträngande studierna i de elektriska växelströmmarnas inverkan —32

PEDERSEN.

Stopp! Inga termer, inga termer! Det tycker inte publiken om. Populärt, populärt, populärt!

ROLF.

Kort och gott. Min fars storartade uppfinning skulle helt enkelt aldrig kommit till stånd utan mina epokgörande förarbeten. I tio år har jag troget arbetat vid hans sida och jag dristar påstå att hans ära ej blir mindre därigenom att min andel i arbetet framhävs. Faktum är att utan min hjälp vore han icke i denna dag den snillrike världsberömde man han nu är.

BOMAN

som under den sista repliken släppt gardinen och långsamt vänt sig mot Rolf.

Hör nu han!

ROLF

nervöst.

Va — va — är det fråga om?

BOMAN lugnt men eftertryckligt.

Han är väl ändå gripen av vanvett?

ROLF

hetsigt.

Om namnet Swedenhielm har en vacker klang inom den vetenskapliga världen, så är förtjänsten kanske inte minst min. Jag vill visst inte förringa min fars ära —33

JULIA

in. från höger, klädd.

Jaså det vill du inte? Så vänligt! Din far är världsberömd men du är sannerligen i-nte känd annat än möjligen på operakällaren.

ROLF.

Jag är inte någon histrion! Jag skyltar inte i veckoblad och filmjournaler. Jag kreerar inga mod, jag säljer inte tombolalotter, jag poserar inte på Strandvägen, jag kurtiserar inte pressen, jag ställer inte till med skandaler och intriger. Men jag arbetar! I det tysta. Och min far i all ära —

BO

in från höger, i uniform.

Det är ju löjligt att vilja jämföra dig med far! Lika gärna kunde jag säga, att det är jag som givit namnet Swedenhielm dess glans. Min flygning Ystad—Haparanda och åter torde inte vara alldeles glömd. Eller hur — herr —?

PEDERSEN.

Pedersen, Valfrid Pedersen. Tyvärr har jag inte glömt den —

BO.

Tyvärr?

PEDERSEN.

Jag har nämligen aldrig hört talas om den.

BO.

Strålande! Där ser man bäst vilken uppmuntran flygkonsten röner. Jag ska säga er en sak min gode 3. — Bergman, Swedenhielms.34

Pedersen: Det ä r inte roligt att vara svensk avia-tiker!

JULIA.

Jo då skulle du vara svensk skådespelerska! Det är väl de mest uppslitande, själsmördande, fasaväc-kande jobb som finnsf Eller va, Pedersen?

ROLF

kraftigt.

Redaktör Pedersen.

JULIA.

Å vi är ju redan gamla vänner. Jag tror att vi förstå varann. Inte sant, Pedersen?

Räcker honom handen.

PEDERSEN.

O ja, så gärna!

JULIA.

Till exempel — nu har jag fått en ny roll, en kolossalt stor, så här!

Mäter av.

Det stod och vägde mellan mig och Axelin. Ni känner väl Axelin? Är hon inte bedårande?

PEDERSEN.

Hennes stora blå ögon!

JULIA.

Nä de är nu gröna och storleken varierar. Hon kämpade som ett vilddjur för att få den här rollen. Och gärna för mig, det bedyrar jag! Men intriger lyckas ju inte alltid. Jag säger bara: Gånge denna rollen ifrån mig. Den dödar mig!35

PEDERSEN.

Är den så mäktig?

JULIA.

Hör på! Om fjorton dar ska den upp. Jag skall skapa fem toaletter på fjorton dar! Ja, jag säger skapa, ty på en scen som vår får det ju inte förekomma någon gammal teaterschablon. Man måste söka, treva, drömma, lida sig fram till det rätta. Och när man slutligen vet, att man skapat något av värde — ja då går stycket en vecka. Sen måste de kasseras, de kan inte användas i ett nytt stycke. Är inte sånt uppslitande?

ROLF.

Ja varför skulle du intrigera dig till rollen?

JULIA.

Varför? Därför att jag har pliktkänsla! Därför att jag känner, att jag ensam kan göra denna roll!

ROLF.

Det känner Axelin också att hon kan.

JULIA.

Inte på fjorton dar! Nej, säg vad man vill om oss teaterfolk, men pliktkänsla har vi. Jag kan och jag skall göra rollen, om jag så ska bosätta mig hos min sömmerska. Men sådant är den svenska skådespelerskans liv!

En skurgumma med en hink i ena handen och en packe post i den andra kommer in från fonden. Hon lägger posten på sekretären och går därefter bort till

fönstret.36

ROLF promenerar av och an.

Det svenska samhällets styvbarn är och förblir vetenskapsmannen! Han vill inte bli omtalad och han blir inte omtalad. Han söker ingen krass uppmuntran och han får ingen uppmuntran. Han avskyr offentligheten och offentligheten struntar i honom. Han föraktar pressen och pressen ägnar hans livsverk tre rader! Ha, ha min käre redaktör Pedersen: det är sannerligen inte roligt att vara vetenskapsman i det här landet.

Är nära att snubbla på gummans hink.

Ur vägen, käring!

GUMMAN

sårad.

Det är inte roligt att vara skurgumma heller. I bättre hus.

ROLF

sätter sig vid sekretären.

Är det eljest något ni vill veta?

PEDERSEN.

Tack — jag tror det är nog för i dag —

ROLF.

För i dag? Kommer det inte in i morgon?

PEDERSEN.

Nänänä — man måste låta intrycken sätta sig. Först om en fjorton dar kan jag börja bearbetningen. Emellertid tror jag att det ska bli en ganska37

fyllig bild av Rolf Swedenhielm seniors familj. Får jag bara fråga: Vilken ställning intar den högt ärade damen på stegen?

ROLF.

Fröken Marta Boman, min fars svägerska och efter min mors död hans trofasta och högt uppskattade husföreståndarinna. För resten en mycket ordkarg person.

BO.

Mammi, du kommer i bladet!

BOMAN niger på stegen.

Å kors det är väl alldeles för stor heder!

Mycket talfört.

Jag ska säga herrn att inte har det alltid varit så lätt att göra Swedenhielm till lags. Svår på maten är han och vin

ska det vara. Fast nog finns det sämre herrar än han. Och jag och syster min var ju bara döttrar till kopparslagar Boman i Askersund om han var känd? Men det var han väl inte. Och det var ju inte mycket för Swedenhielm fast han var fattigare än vi men stursk har han ju aldrig varit. Och nog får man stå i, det förstår herrn, mycket att se till och mycket att göra rent, för Swedenhielm är svår med att dra till och medlen är ju iinte stora. Och så har en ju pojkarna och herrn kan veta vad det ska kosta bara att hålla den yngste med uniform och andra don —38 BO

rusar emot henne.

Mammi, mammi! Du skandaliserar oss! Vem tusan inger dig att tala?

BOMAN stött.

När en ska i tidningen så får en väl lov — Pedersen antecknar och bugar för Boman, som niger.

PEDERSEN.

Mycket värdefullt! Nu är det bara en sak till. Finns det möjligen någon berömd hund eller katt i familjen?

ROLF.

Inga husdjur!

JULIA.

Jo, jag har en bedårande kanariefågel. Vill ni se den?

PEDERSEN. »

Det vore kuckemaffen! Jag ska säga, att en allvarlig och saklig intervju behöver nog en poetisk avslutning. För att gå i publiken. Och en liten fågel är ändå en liten fågel!

ROLF med ett brev i handen.

Vad vill det här säga? Hur ska jag förstå det?

Räcker brevet åt Bo.

Är det inte pappas stil?

BO.

Visst är det gubbens stil! Stämplat i Göteborg.39

JULIA

som nu först fattat.

Pappa!! Har pappa skrivit?

ROLF. Hur ska jag fatta det?

BOMAN.

Har Swedenhielm skrivit brev, så är det slut med honom

JULIA.

Tig mutti !!

BO.

Han skulle ju komma hem i kväll.

ROLF.

Endera är han sjuk eller också vill han att vi ska skicka pengar.

BO.

Äh så dum är han. inte.

JULIA rycker till sig brevet.

Får jag se!

Halvgråtande. Stackars lilla pappa! Vad kan det vara med honom!?

BO

tar tillbaka brevet. Om han åtminstone skrivit någonting på baksidan. Nu vet man ju ingenting.40

ROLF tar brevet.

Inte ett ord. Det här är ju alldeles oförklarligt! Varför har han skrivit? Varför? Och vad vill han! Han skulle ju komma hem i dag. Det är helt enkelt gåtfullt!

PEDERSEN intresserad men blyg.

Skulle — skulle man inte kunna öppna brevet?

Tystnad. Rolf bestraffar hans opåkallade råd med en sträng blick, så tar han långsamt en papperskniv och sprättar försiktigt upp kuvertet, vecklar i samma högtidliga tempo ut brevet och börjar under de andras starka spänning genomögna raderna. Hans min blir alltmer bekymrad och till slut bestört. Han kastar en skygg blick på Julia och räcker så brevet åt Bo. Julia rycker det emellertid till sig och läser med skräckvidgade ögon genom raderna.

JULIA.

Pappa!! Han är död! Han är död!

Allmän bestörtning.

ROLF.

Varför tro det värsta, varför tro det värsta?

BO

rycker till sig brevet. Lugna dig, barn!

JULIA snyftande.

Han har tagit livet av sig!

ROLF.

Du överdriver —41

BO.

Här står ju inte ett ord —

Tvärtystnar.

IULIA.

Skulle han eljest skriva: om vi aldrig mera återses!

Tar brevet och läser med skälvande stämma.

Om vi aldrig mera återses, kära barn, så förlåt er gamle far, som alltid velat er så väl men som förmått så lite —

Stämman kvävs i snyftningar och hon sjunker gråtande ned i en stol. Bo smeker henne. Rolf står försjunken i dystra betraktelser. Boman stiger ned och kommer fram, tar brevet, ögnar igenom det, stryker

en tår ur ögat.

BOMAN dämpat.

Han var nog spröd, Swedenhielm.

JULIA.

De ha hetsat ihjäl honom!

BOMAN. Fast han såg kraftig ut.

Pedersen har torkat sina ögon, nu bugar han i tur och ordning för Rolf, Julia, Bo, Boman, endast den senare besvarar med en liten nigning hans hälsning, han går mot fonden och bugar i förbifarten på samma sirliga sätt för skurgumman, i fonddörren vänder han sig om och bugar för samtliga, vänder för att gå, men

tvärstannar.

I fonden höres en kraftig stämma intonera — utan ord — Toreadormarschen. Det är Rolf Swedenhielm senior. Han går med spänstiga steg genom salen, kastar i förbigående en genomträngande blick på den häpne Pedersen, som knäcker ihop i en djup bugning. Julia springer upp och rusar emot honom.42 JULIA.

Pappa!

Han lägger armen kring hennes liv och utan att avbryta den stolta inmarschens raska och pompösa tempo vandrar han med Julia under ena armen och en liten kappsäck i den andra handen i en båge över scenen.

SWEDENHIELM fortsätter melodien.

Goddag mina barn! Goddag mina barn! Goo-

odag mina ba-arn! Goddag mina barn!

Gör halt mittpå scenen. Här är jag, var är ni?

JULIA

skakar honom.

Hur kan du ge dig till att skrämma oss så? SWEDENHIELM.

Skrämma?

JULIA.

Har du skrivit det här eller ej?

SWEDENHIELM betraktar brevet något skamsen.

Jo verkligen, det har jag.

Jag var så fördömt ledsen! Ser du, jag förstod, att jag gjort den här resan förgäves. Omöjligt att uppbringa kapital! Presskampanjen har stängt alla dörrar för mig och nu är ju nobelpriset också putz weg. Jag insåg, att jag måste avstå från mina patenter, sälja dem till vrakpris, utlämna hela vinsten av mitt livs arbete åt andra. Man kan bli ledsen för mindre, min tös.43 JULIA.

Stackars lilla pappa!

SWEDENHIELM.

Och när man så sitter ensam på en tråkig lokal — dålig mat — en. lybsk skinka som inte var mera lybsk än Boman — ett Chambertin som var lika surt som hon — inte ens en söt uppasserska att trösta sig med. — Nej det kan tusan hålla humöret uppe under såna omständigheter. Jag tyckte, att det var så nattsvart alltsamman. Jag tänkte — det är bäst du försvinner på ett eller annat sätt, gamla olycka. Jag kände det, som om jag inte skulle kunna återse mitt hem. Jag kände det så, begriper du!

JULIA.

Jo jag begriper! Men nu är du glad igen?

SWEDENHIELM.

Nu är jag glad, jäkligt glad!

ROLF ivrigt.

Har det hänt något glädjande?

SWEDENHIELM.

Nä — ingenting särskilt —

ROLF.

Du har inte fått några pengar?44

SWEDENHIELM.

Omöjligt! Men för tusan, jag kan väl inte vara ledsen hela mitt liv. Nog med den dan jag hade i går. Nej, må de komma! Jag trotsar dem. Må de ta mina patent, mina möbler, mina gamla tofflor! Må de bestjäla mig! Mig själv stjäl de inte.

Och för resten har jag ju vissa tillgångar, som man inte tar i mät.

BO.

Du! Vadå?

SWEDENHIELM.

Först och främst har jag en lång lymmel —

Ger honom ett kraftigt slag i nacken.

— som kommer att sluta som general — därför att det inte finns något högre. Och så har jag en dotter, som är en kolossalt genial, skön, elegant och raffinerad skådespelerska —

Kysser henne.

JULIA.

Ja det har du!

SWEDENHIELM.

Och så har jag min förstfödde, min alter ego, min arbetskamrat, som dragit halva lasset och hälften därtill —

ROLF.

Prata inte dumheter!

SWEDENHIELM.

— och som jag har att tacka för att jag överhuvudtaget lyckats åstadkomma något —45 ROLF.

Äh pappa — jag tål inte höra sånt där vanvett —

SWEDENHIELM. Så är det och så bör det vara. Den goda gamla släkten ska gå uppför och inte utför. Jag är en begåvning men efter mig kommer han som göra't skall — snillet!

ROLF.

Nu ber jag dig! Att du inte skäms! Till på köpet i främmandes närvaro —

SWEDENHIELM. Ja. Vem är personen?

PEDERSEN. Pedersen. Valfrid Pedersen. Journalist.

SWEDENHIELM. Farväl, Pedersen! Vi träffas vid Filippi!

PEDERSEN oförstående.

SWEDENHIELM starkare.

Farväl, Pedersen!

PEDERSEN.

Jag skulle ha sett på en liten ka-ka-ka-nariefågel —

SWEDENHIELM ryter.

Farväl, Pedersen!

Pedersen försvinner. Boman har under det föregående långsamt återtagit sin plats på stegen.46

SWEDENHIELM.

Jaha. Och så har jag Boman.

Herregud, vad gör du, Boman? Är det nu rengöring igen?

BOMAN sysslande med gardinerna.

Det är den siste i månen.

SWEDENHIELM.

Det är det. Men det är också den, dag då jag återvänder från en tröttsam och tung färd. Det visste du, Boman!

BOMAN.

Almanackan är säker men Swedenhielm är osäker. Jag går efter almanackan.

SWEDENHIELM.

Boman, du ser mig trött, nedslagen, förtvivlad. Jag ber dig att låta dessa gardiner vara! För i dag.

BOMAN.

Det är den siste i månen.

SWEDENHIELM.

Satans käring —

Slår sig på mun.

Boman, jag trotsar dig! Jag tänker absolut inte bli ond! Absolut inte! Ett lite helvete är det, men det ska vara ett roligt helvete.

Mina barn, man vill förhindra oss att njuta trevnaden i vårt hem. Gott, vi böja oss inför övermakten. Vi gå ut. Äta frukost. Var ni vill! Intetöverdåd, ingen lyx! För tusan hakar, sådana är inte tiderna. Litet men utsökt!

BO.

Kaviar!

SWEDENHIELM.

Äkta rysk!

JULIA.

Men pappsen, har du pengar till det?

SWEDENHIELM. Ah", pengar! Alltid har man en slant över till en flaska champagne!

RIDÅ.

ANDRA AKTEN.

Scen densamma; gardinerna nedtagna, mattorna borta. En del möbler från angränsande rum ha flyttats in och placerats så gott görligt; däribland en större soffa som står med ryggen vänd åt rampen. Dörren till salen stängd.

Några timmar senare.

I diverse och något omaka stolar sitta Rolf, Julia och Bo i samlad trupp. Rolf blossar kraftigt och välbehagligt på en cigarr, hans själstillstånd är till en början lugnt, ljust kraftigt. Julia som smuttar på en halv-slocknad cigarrett visar redan tydliga tecken till avmattning; hon fryser och höljer sig i en närliggande fäll av sibiriskt får. Bo sitter framåtlutad med huvudet stött i händerna och stirrar trist framför sig.

Tystnad som stores av det även sedermera då och då upprepade ljudet av ilsket skurande borstar i angränsande rum.

ROLF brytande tystnaden.

Ja, vad ska man säga om en sån här liten frukost? Lättsinnig? Nåja, den blev ju lite dyr. Men å andra sidan — den ger nog också en viss valuta. Inte bara kroppen utan även själen stimuleras till ökad, kraftigare, snabbare, smidigare verksamhet. Man lär sig att icke undervärdera sina egna möjligheter, sin förmåga — ett vanligt fel hos oss svenskar. Självtilliten sporras. Man uppskattar sina tillgångar på ett helt annat sätt. Nej, låt vara att det ligger ett visst lättsinne i svenskens trängtan till festivitas — den har sina goda moraliska grunder. Jag håller på en liten frukost då och då.49

JULIA lätt huttrande.

Bara man inte bleve så frusen efteråt!

ROLF.

Det är skurfukten, ingenting annat än skurfukten.

JULIA.

Ja, varför ska mutti skura så ofta? Här är ju aldrig smutsigt.

BO.

Vilket möjligen beror på att här skuras så ofta.

JULIA.

De ska dock ha pengar alla dessa skurkäringar! Var tar hon dom?

BO.

Hon säljer dina tomma sminkburkar. En gros.

JULIA.

Du är söt i dag!

BO.

Jag är sömnig.

JULIA.

Sov! Så syndar du inte mot din stackars syster.

BO.

Jag kan inte. Jag är alldeles för ledsen.

ROLF. Han väntar på Astrid. 4. — Bergman, Sxvedenhielms.50

JULIA.

O då förstår jag dig miin älskade, stackars lille, bror. Att vänta Astrid är förfärligt!

BO.

Fy!

JULIA.

Hon är inställsam, inskränkt och rnpiskad samt dessutom oborstad, obildad och obotligt dum för att nu inte tala om att hon är ful, faslig och förfärlig!

ROLF.

Bo tänker slå upp.

JULIA fallen från skyarna.

Va? Är han galen? Varför skulle han slå upp?

ROLF.

Samvetsbetänkligheter.

JULIA.

Slå upp med en flicka som har en kall halv miljon!

ROLF.

Och på sätt och vis ger jag honom rätt. Familjen Swedenhielm står inför sitt fall. Gubben kommer att falla, jag kommer att falla. Strängt taget är det naturligtvis inte rätt att propsa på en förbindelse som ingåtts under helt andra auspicier. Flickan bör i varje fall få siitt ord tillbaka.

JULIA.

Du är trevlig! Nyss såg du så ljust på situationen.

i51

ROLF.

Ja men nu börjar jag dala.

En enstaka väldig snarkning skakar rummet. Den härrör från Swedenhielm senior, som ligger i den bortvända soffan och sover. De tre barnen spritta till.

BO avundsjukt.

Han är inte ledsen. Han sover.

ROLF.

Det är hans styrka. Då stämningen sjunker, somnar han. Och då han vaknar stiger stämningen.

Fonddörren glider upp och Astrid smyger sig in, lotsar sig fram mellan möblerna. Hyperelegant pälsverk. När hon kommer fram på förscenen visar det sig, att hon går i strumplästen och bär skorna i händerna. Bo reser sig vid hennes inträde, de båda andra förbli sittande.

ASTRID halvhögt.

Vänligt mottagande här i huset. Boman gav mig såna blickar, när jag skulle gå över det nyskurade salsgolvet, att jag fann rådligast göra så här. Fast jag haft pampuscher.

Hon sätter sig i Bos stol; han tar hennes skor och faller på knä framför henne. Han kysser hennes fötter, sätter på skorna, kysser den ena handen, kysser den

andra, reser sig.

ASTRID.

Och på mun!

Bo tvekar ett ögonblick, kysser. Vad ni har hemtrevligt! Är det farbror som ligger under bordduken?

Bo nickar.52

JULIA.

När vi Swed en hjelmar är tillsamman med oss själva och varandra ha vi alltid trevligt. Även skur-dagar.

ASTRID.

Tack.

Till Bo.

Ska vi inte gå in i ditt rum?

BO.

Där skuras.

ASTRID.

I Julias då?

JULIA

reser sig.

Där är Julia!

Går med majestätisk hållning ut genom första dörren

till höger.

ROLF

reser sig.

Högtärade svägerska in spe, vi Swedenhielmar ha i dag anledning att vara något känsliga. Överkänsliga. Tag inte illa upp.

Ut i fonden.

ASTRID.

Va är det med er? Hela huset är ju upp och nedvänt. Jag frågade Boman och hon sa: Det är den siste i månen.

BO.

Va det är med oss? — Krasch.53

ASTRID.

Mer än vanligt?

Bo smyger sig på tå bort till soffan och böjer sig lyssnande ned. Plötsligt genljuder rummet av en jätte-snark. Bo vänder sig åter mot Astrid.

BO.

Mer än vanligt. Gubbens kreditorer ha sänt sitt ultimatum: Pengar eller livet. Det uteblivna nobelpriset och ännu mera presskampanjen har grundligt förstört hans ställning. Det är blixtrande otänkbart att rädda hans patent. Därtill kommer att Rolfs privata affärer är lindrigt sagt tilltrasslade, Julia har skulder över öronen och jag med.

ASTRID.

Stora skulder?

BO.

Obehagliga.

ASTRID.

Jag har ju pengar.

BO.

Men inte jag. Troligen blir jag tvungen att ta avsked.

ASTRID efter ett ögonblick.

Tack!! — Då slår jag upp!

BO

stillsamt, vemodigt.

Tack.

Djup tystnad i rummet; skurborstarna gå taktfast i det angränsande. Och åter brytes tystnaden av en snarkning.ASTRID halvhögt.

Kom och ge mig en kyss?

Bo går tveksamt fram och kysser henne. ASTRID.

Varför sa du tack?

BO.

Därför att du besparade mig ett mycket stort obehag — att själv slå upp.

ASTRID.

Skulle du —? Skulle du slå upp med mig?!

BO.

Ja-

ASTRID.

Jaså. Ja, det låter ju så bra. Det var han som slog upp. Hon stackars flicka —

BO

avbryter hetsigt.

Det låter inte alls bra. Men nu var det ju inte han som slog upp utan hon.

ASTRID efter ett ögonblick.

Och varför skulle du slå upp.

BO.

Det svarar jag inte på.

ASTRID stampar i golvet.

Joü55

BO.

Tssss —

Tystnad, snarkning. Vill du absolut veta?

ASTRID.

Ja!

BO.

Obehagligt men sant: jag är inte kär i dig.

ASTRID efter ett ögonblick.

Kunde du inte vara lite påhittigare? Jaså du är inte kär i mig? Har kanske aldrig varit kär i mig?

BO.

Aldrig.

ASTRID.

Inte ett spår?

BO.

Inte ett spår.

ASTRID halvhögt.

Ge mig en kyss!

BO.

Nej.

Går ifrån henne.

ASTRID. Varför friade du till mig?

BO.

Därför — att du var rik. En kall halv miljon är inte att förakta.56

ASTRID

kraftigt.

Å hut!

BO.

Tssss —

Tystnad, snarkning, skurning.

ASTRID.

Är jag fattig nu då?

BO.

Nej men jag.

ASTRID

milt.

Och därför slår du upp? Mitt hjärtas egen lille älskling gör sig något lite löjlig.

BO.

Inte alls. Vi ha alltid betraktat pappas patenter som en mycket stor förmögenhet, det vill säga: blivande förmögenhet. Jag ville gifta mig och naturligtvis sökte jag en hustru som åtminstone kunde betala sina toaletter och satsa något till hushåll etcetera. Ekonomisk jämlikhet alltså. Det är en sund princip. Nå. Du är rik, du är vacker, chik och du är en präktig flicka. Jag tyckte väldigt bra om dig och det gör jag fortfarande.

ASTRID.

Tack.

BO.

Men vad man kallar kär — inte ett spår.57

ASTRID.

Skulle vi inte möjligen kunna gifta oss utan kärlek? Även sådant lär praktiseras med framgång.

BO.

Omöjligt. Nu är jag oåterkalleligen en fattig pojke. Och en fattig pojke som spekulerar i rikt gifte — det är schaskigt. Det är att sälja sig. Det är att låta nådig fröken köpa sig en knähund.

ASTRID.

En sån älsklig knähund — sex alnar och en tvärhand lång. Kom Goliat lille, kom till mattan!

BO.

Det gläder mig att du skämtar. Jag skulle bli beroende av dig, ta så gott som allting av din hand — det behagar mig inte. En karl ska åtminstone försörja sig själv.

Med plötslig och stigande hetta.

Ja sitt du där och hånle. Du tycker att det är mycket gammalmodigt och det är mycket gammalmodigt. Men det är ingenting mot oss Sweden-hielmar, för vi är jävligt gammalmodiga!

ASTRID.

Tssss — Kom och ge mig en kyss!

BO.

Nej.

Tystnad, skurning, snarkning.58

ASTRID ändrat tonfall.

Nåja, då är det väl som du säger. Att du inte är kär i mig. Är det så?

BO

med en lätt skälvning.

Ja--har jag ju sagt.

ASTRID. Är--du kär i någon annan?

BO

efter ett ögonblick.

Det svarar jag inte på.

ASTRID starkare.

Är du kär i någon annan?

BO

med kvävd otålighet.

Det svarar jag inte på.

ASTRID efter ett ögonblick, hotfullt.

Vill du att jag — ska — bli — rasande?

BO.

Bara du inte väcker gubben.

Tystnad, skurning, snarkning.

ASTRID halvhögt.

Kom och ge mig en kyss!59 BO

som nyss med en skälvning.

Nej---har jag ju sagt.

Astrid reser sig hastigt, springer på tå bort till Bo och slår armarna om hans hals. Han bärjer sig, fast matt, och i nästa ögonblick är han nära att krama

livet ur henne. Tystnad.

ASTRID halvhögt, smeksamt.

Du. är allt ett ljushuvud, du.

BO

mellan kyssarna.

Va — menar du —

ASTRID.

Jag menar att dina läppar förråda, vad dina läppar förneka.

Tystnad.

Rolf kommer hastigt men tyst in genom fonddörren; han är upprörd och märker knappt, hur olägligt han kommer. Fram på förscenen.

ROLF halvhögt, ivrigt.

Förlåt — förlåt — men det har hänt något obehagligt — jag har fått ett brev — Bo, känner du någon som heter Eriksson?

BO förvirrad.

Eriksson? Jag känner många, som heter Eriksson. Va är han?60 ROLF.

Han är — ja, det kan jag inte säga. Kom med mig ett slag — Astrid förlåter nog — bara ett ögonblick —

Drar brodern med sig mot fonden, båda ut. Astrid vänder sig mot rampen, hon sträcker på sig, ännu varm av kyssar, hon ler lycklig och triumferande. Över soffans rygg lyfter sig nu Swedenhielms huvud med en bordduk hängande som ett dok ned över skuldrorna; han befriar sig från duken och reser sig. Astrid vänder sig om.

ASTRID.

Nej, se gomorron!

SWEDENHIELM går fram till henne.

Gomorron åt de unga — gokväll åt de gamla.

Kysser henne på kinden, tar henne under hakan och ser henne in i ögonen.

Nåå?

ASTRID.

Vaddå?

SWEDENHIELM. Kom ni till något slutgiltigt resultat?

ASTRID.

Har du legat och lyssnat?!

SWEDENHIELM. Inte mycket. När jag snarkade hörde jag absolut ingenting men mellan snarkningarna hörde jag ju ett och annat.

ASTRID.

Det är ett slughuvud, herr löjtnanten? Inte sant?61

SWEDENHIELM.

Så förfärligt slug är han kanske inte, men det är en hygglig och hederlig pojke.

ASTRID.

Nå vad tycker du?

SWEDENHIELM efter ett ögonblick.

Jag tycker att han har rätt.

ASTRID.

Rätt! Att slå upp? Det kanske är du, som satt i honom allt det här?

SWEDENHIELM leende.

Inte! Sina hederssaker kan mina pojkar sköta själva. Gud ske pris!

ASTRID.

Är det här en hederssak?

SWEDENHIELM.

Han tycker det och då är det en hederssak. Men varför ta det så tragiskt? Ni får väl vänta några år tills pojken på ett eller annat sätt skaffat sig en ställning —

ASTRID.

Och under tiden ska jag gå omkring och ha odrägligt!

SWEDENHIELM.

Det enda odrägliga är att inte ha någonting att vänta på.62

ASTRID.

Och därför att han inte vill bli försörjd av sin rika hustru, ska vi avstå från att bli lyckliga?

SWEDENHIELM.

Den som kan avstå från lyckan är en stark människa och en stark människa är lycklig. Visserligen är jag pojkens

far men jag råkar ändå känna honom en smula. Han är inte något strålande ljushuvud han har inga stora intressen, han är en beskedlig slarver, men han har något som väger upp allt annat: han har sin hederskänsla. Om han vore en stor musiker och du visste att du kunde rädda hans musikaliska geni endast genom att avstå ifrån honom — skulle du då avstå?

ASTRID.

Det är klart.

SWEDENHIELM.

Nå. Han är inte något geni, men han är en hedersman. Och du ska inte fingra på hans hederskänsla.

ASTRID.

Du kan prata du! Lyckligtvis ha vi kommit — till ett helt annat resultat.

SWEDENHIELM.

Han bryter inte förlovningen?

ASTRID.

Aldrig i livet!63

SWEDENHIELM.

Då bör du göra det. Just för din egen lyckas skull. Lyckan är visserligen inte så nödvändig som du tror, den är inte nödvändig alls. Men i alla fall. Och med lycka antar jag att du menar lycklig kärlek?

ASTRID.

Vad du kan gissa!

SWEDENHIELM.

Men den där kärleken är putz weg samma dag du säger: Kom ihåg att det är jag som har pengarna!

ASTRID.

Men den dan kommer aldrig, aldrig!

SWEDENHIELM.

Kan vara, att du har så ädel karaktär, att den dagen aldrig kommer. Men saken har också en praktisk sida. Bo har tyvärr rätt dyrbara vanor och han lär inte bli sparsammare sen han fått en rik hustru —

ASTRID.

Han får göra över med allt vad jag äger, rubb och stubb!

SWEDENHIELM.

Tack. Och ni har kanske stugan full med barn.

ASTRID.

Dom ska jag försörja om jag så ska gå omkring och tigga!64

SWEDENHIELM.

Stackare dig — har du redan hunnit så långt i utförsbacken!

ASTRID.

Det finns ingen utförsbacke bara man håller av varann!

SWEDENHIELM.

Men en vacker dag kan han bli kär i en annan.

ASTRID stött.

För all del! Det kan jag också.

SWEDENHIELM.

Förbättrar inte saken. Och vad gör ni då?

ASTRID.

Skiljer oss förstås!

SWEDENHIELM.

Varför skulle han skiljas? Förutsatt att inte den nya är rikare eller lika rik som du. Han har upphört att älska dig men han har säkert lärt värdera dina pengar.

ASTRID.

Han ska väl ha någon heder i kroppen!

SWEDENHIELM.

Heder? Du sätter ju inte något vidare värde på hans heder. Dessutom kan den nya flamman vara fattig. Han kan känna sig förpliktigad att lämna henne understöd —65

ASTRID ursinnigt, blixtsnabbt.

Kom ihåg att det är]ag, som har pengarna!

SWEDENHIELM leende.

Pang! Jag visste att det skulle komma men]ag trodde inte att det skulle komma så snart.

ASTRID gråtfärdig av förbittring.

Du är det hemskaste, elakaste gamla troll som finns! Att ni gamla alltid ska vara så avskyvärda!

SWEDENHIELM.

Sant! Vi födas till människor men åldras till troll. Vi bli inte behagligare med åren men klokare.

ASTRID.

Ja det är väldigt klokt att ha en sådan överdriven hederskänsla som ni båda.

SWEDENHIELM.

Mycket klokt. Man ska inte säl]a sin förstfödslo-rätt för en grynvälling. Vår hederskänsla är vår först-födslorätt —

ASTRID.

Och]ag är grynvällingen?

SWEDENHIELM.

Ofantligt välsmakande men inte att förlikna med den vällust som kallas ett gott samvete. När man har

fyrtio tunga arbetsår bakom sig och händer så tomma som en nyfödd barnunges, då först känner man vilken vällust hedern är. Hör på! Om några månader — ett år — två — kommer du att få se en stor gammal gubbe traska omkring på Stockholms gator, luggsliten, trasig, grönblå av mögel och kyla, lite virrig, muttrande för sig själv, förföljd av gatpojkar, utskälld av bilister, knuffad av de bråda, ömkad av de goda, varnad av polisen,

avritad i skämtspalten, bror med busarna och beskyddad av medlidsamma torgmadammer. Vem är det där? En stackars fjant som tror sig vara en stor uppfinnare. Va är han? En tok. Va var han? Vem vet! Var bor han? Vem vet! Va lever han av? Vem vet! Va heter han? Vem vet!

Med stigande sinnesrörelse.

Han heter Swedenhielm, go herrar, och bär sitt namn med heder. Vad han är? Han är jublande glad! Allt tog de ifrån honom: ära, berömmelse, arbetsvinst, förmögenhet, hem, lycka. Men hedern icke. Den bar han mellan sina händer, den bar han under sina ögon och släppte den icke. Bestulen blev han, stal icke. Förrådd blev han, förrådde icke. Till ett misslyckat geni gjorde ni honom, till en fåne, en tok. Men en glad tok, in i döden glad. Heder och glädje skiljs inte åt.

Sjunker ned i en stol, en smula skamsen.

Tjaha, där fick du en träffande framtidsbild av din svärfar. Efter detta vill jag hoppas att du avstår godvilligt.67

ASTRID.

Kommer det verkligen att gå dig så illa?

SWEDENHIELM.

Ser så ut.

ASTRID

sätter sig på hans knä.

Då gifter jag mig med dig i stället!

SWEDENHIELM leker med hennes hand.

Såna här små händer vill så gärna fingra på allting. Och det må de göra. Blott inte på mäns heder. Den är för hård för dem och för bräcklig, för stark och för ömtålig, för fattig och för rik. Den duger inte till prydnad och inte till leksak. Den är varken hjälmbuske eller svärd eller sköld. Den är den rena vita skjortan som skall hållas ofläckad och beredd för sista sömnen.

ASTRID

reser sig, truligt.

Den är en fördömd gammal fördom.

SWEDENHIELM.

Sant! Men den frälsar från fördömelse.

JULIA in från höger.

Va försiggår här? Jag tror ni uppför en scen.

SWEDENHIELM.

Jaha! Och du har stått i kulissen och passat på repliken. Ack vad du skulle glädja din direktör om det bleve en vana!68

ASTRID

truligt.

Vi ha slagit upp min förlovning.

JULIA.

Inte!

ASTRID.

Herrskapets heder är värre än Bomans golv — den får inte beträdas ens i strumplästen.

SWEDENHIELM.

Bah en gammal vardagsheder! Men pappa Swe-denhielm har en mani att ställa det bra för sina barn: äldste sonen ruinerar han, dottern sätter han på bar backe och från den yngste kniper han en rik brud. Raskt marscherat gamle man och nu gå vi vidare, o öde!

ROLF

in från fonclcn, mycket betryckt.

Pappa —

SWEDENHIELM.

Min son!

ROLF.

Jag måste tyvärr förbereda dig på någonting obehagligt —

SWEDENHIELM tar sig för pannan med komisk förvåning.

Obehagligt! Detta är de stora överraskningarnas dag. Låt mig gissa. Dom fallen i något av mina tretton patentmål?

ROLF.

Nej —69

SWEDENHIELM. Nya avslöjanden av Rolf Swedenhielms vetenskapliga ovederhäftighet?

ROLF.

Nej — nej —

SWEDENHIELM. Vräkningsdom? Konkursansökan? Indragen motbok?

ROLF bedjande.

Kan du inte låta bli att skämta för en gångs skull?

SWEDENHIELM. Det begär du! Men då begär du för mycket! Hör jag upp att skämta så hör jag upp alldeles.

BO in i fonden. Pappa, det är någon i telefon.

ROLF nervöst.

Be-be honom vänta —

SWEDENHIELM. Jag har ingenting otalt med en enda kristen själ. Be honom dra åt helvete.

ROLF.

Ordagrant?

SWEDENHIELM.

Ordagrant.

Bo ut.70

SWEDENHIELM.

Nå?

ROLF.

Jag ser mig nödsakad att ge dig en del upplysningar om min och syskonens privata affärsställning. Jag kan inte säga hur det plågar mig —

SWEDENHIELM. Hoppa över plågorna.

ROLF.

För att nu börja med Bo, så har han gjort en del skulder — inte så stora i och för sig — men han har begagnat sig av en tråkig utväg —

BO

in i fonden, skrattande.

Pappa, han säger att han gärna ska dra åt helvete bara han är säker på att träffa dig där.

SWEDENHIELM. Den låter trevlig! Den vill jag prata med!

Raskt ut i fonden i det han samtidigt börjar gnola

på Toreadoren.

ROLF oroligt.

Det kan väl inte vara Eriksson?

BO

rycker på axlarna.

Jag glömde fråga efter namnet —71

JULIA.

Va är det med er, pojkar? Jag tror, ni intrigerar !

ROLF.

Asch det är våra skulder. Bos är ju inte så farliga. Men mina! Och så är det ju så obehagligt för mig att komma till pappa just i dag — just då han så oförbehållsamt som i morse uttalat sig om mitt värde — då ska jag komma med detta förfärliga —

JULIA.

Ta det med ro. En skuld mer eller mindre betyder väl ingenting i den stora konkursen.

Men nog har du varit klok, lilla Astrid, som i tid lämnat den sjunkande skutan. Gratulerar!

ASTRID.

Jag tänker inte alls vara klok!

Springer bort till Bo.

JULIA.

Rör honom inte! Olycka är smittosarn. Tänk på din lysande framtid.

BO.

Hör inte på henne!

JULIA med svindlande fart.

Tänk när den hålögde och urblekte lille Bo kommer traskande i sin blankslitna lilla röck och möter friherrinnan-grevinnan Astrid styrande sin sextio72

hästkrafters! Ack då vänder grevinnan med en lätt rodnad sitt ansikte från den luggslitna ungdomsförvillelsen för att med ett älskvärt leende besvara en artig hälsning från den på andra trottoaren promenerande prins Wilhelm!

Ha! Kom sen och säg att jag har dålig andhämtning och drar på repliken!

Men i sitt stilla sinne sänder hon en tacksam tanke till Försynen som frälst henne från den lille Bo och blek och ensam traskar den lungsjuke lille Bo i sin slitna lilla röck till sin lilla plats på det lilla kontoret i den lilla, lilla staden mellan broarna.

]ag gratulerar!

BO.

Elaka teaterapa!

JULIA

hetsigt.

Jag är inte elak, jag är blodtörstig. Nu har jag mördat Axelin och nu söker jag mig ett nytt rov!

ROLF.

Att ni aldrig kan vara allvarliga! Gud bevare det anständiga lik som finge en Swedenhielm till lik-talare !

Boman in i fonden, hon står en stund och ser från den ene till den andre, varvid deras blickar omedvetet vändas mot henne. Kort tystnad varunder man hör en telefonavringning; därpå:

BOMAN.

Hör ni barn. Jag tror att Swedenhielm har blitt sjuk.73

JULIA.

Pappa?!

BOMAN. Eller konstig i huvut.

Hon vänder sig om, stiger åt sidan. Swedenhielm kommer genom salen, han går långsamt, högra handen håller han över ögonen, den vänstra gör ibland en rörelse som om han sökte ett stöd, men när någon träder emot honom gör han en avvärjande rörelse. Bestörtningen är stor men kommer endast till uttryck i otydliga viskningar. Swedenhielm sjunker ned på en stol bredvid ett bord, mot vilket han stöder

armbågen.

Tystnad.

SWEDENHIELM

halvhögt.

Gamle dumbom. — Fårskalle. — Gyckelmakare.

— Charlatan. — Lätting. — Odugling. — Smes-

gesäll. — Hundsfott. — Festprisse. — Idiot.

Han tar handen från ögonen men håller den alltjämt uppe som till skydd, han ser från den ene till den andre; därpå lågmält men tydligt:

Barn. Jag--har fått nobelpriset.

Alla rycka häftigt till men ingen säger något. Swedenhielm böjer sig ned över bordet, stöder huvudet mot armen och brister i gråt. Barnen och Astrid komma sakta fram till honom, ingen säger något men de stryka honom smeksamt över huvud och skuldror. Sist kommer även Boman fram, gör en liten kort nigning, som Swedenhielm

givetvis inte ser, varpå hon lommar ut i fonden. Slutligen brytes tystnaden av

JULIA sakta, bedjande.

Pappa inte gråta — inte gråta —74

SWEDENHIELM mellan snyftningarna.

Det begär du. — Men då begär du för mycket.

Tystnad.

Swedenhielm gör en kraftansträngning och behärskar sin rörelse. Han ser upp och nickar kort åt barnen, reser sig och börjar långsamt vandra av och an allt under det han eftertänksamt gnider sina händer; talar lugnt, tämligen lågmält.

SWEDENHIELM.

Jaha, kära barn. Det är verkligen sant. Jag har fått nobelpriset. Det var præses själv som ringde. Han har inte velat underrätta mig förrän det blev definitivt avgjort. — Troligen har det stått en ganska het strid om mitt namn. — Antar att majoriteten inte varit överväldigande. — Och det kan jag så gott förstå.

ROLF.

Så många fiender som du har i de där kretsarna.

SWEDENHIELM.

Nå inte för det. Men där fanns ju plats för berättigade invändningar. Gu vet, hur jag själv skulle ha röstat? Va har jag egentligen uträttat? Tagit upp andras idéer, fullföljt dem, fullbordat, omsatt i praktiken. Men någonting av självständigt vetenskapligt värde? Nej. Swedenhielm skulle inte ha fått min röst. Åtminstone inte senior, kanske junior.

ROLF.

Äsch vad du pratar!75

SWEDENHIELM.

Nå, nu har jag i alla händelser fått priset. Det är bara att tacka och ta emot.,

JULIA slår sig för pannan.

Men kors, det här är ju någonting glädjande! Är det inte glädjande? Varför är vi inte glada?

SWEDENHIELM.

Det kommer, det kommer. Och för resten — när man är lycklig har man inte behov av att vara glad.

JULIA.

Nu blir det ju bra för oss alla?

SWEDENHIELM.

Åtminstone en bättring, en ljusning. Jag tror att solen går upp över Swedenhielmarna. Det är alltid kallast i gryningen. Och det har varit kallt. En klocka ringer; Rolf rycker till och går emot fonden.

SWEDENHIELM.

Nej stopp! Vi måste överlägga. På något sätt ska väl ändå dagen firas. Hur ämna mina barn celebrera gubbens upptagande bland vetenskapens furstar?

JULIA skriker.

Champagne, champagne, champagne!

BOMAN i fonden.

Det är en karl i tamburen, som vill tala med Swedenhielm.76

SWEDENHIELM.

Journalist?

BOMAN.

Han ser mig ut till vad som helst.

ROLF ivrigt.

Jag ska gå —

SWEDENHIELM. Nej i dag tar Swedenhielm själv emot, i dag är han hövlig.

Ut i fonden-Tystnad.

ROLF plötsligt.

Å det är förfärligt, förfärligt! Jag härdar inte ut — Skyndar ut i Julias rum.

JULIA. Men va går då åt honom?

BO.

Det är de där växlarna. Men jag begriper inte att han tar det så hårt —

Tystnad.

Som plötsligt bryts av Svvedenhielms skallande skratt

från fonden.

BO ropar.

Rolf!

Rolf i dörren. Det var inte Eriksson. Pappa skrattar.77 JULIA.

Vem är Eriksson?

BO kort.

En procentare.

SWEDENHIELMS RÖST från salen.

Den här vägen, Eriksson, den här vägen. Genera sig inte för de nyskurade golven.

På scenen rycker man till, byter förskrämda blickar. I fonden kommer Swedenhielm följd av Eriksson, inkomna tar Swedenhielm den andre i skuldrorna och presenterar honom.

SWEDENHIELM.

Mina barn — min son Rolf — min son Bo — mim dotter Julia — min svärdotter — jaha nu säger jag åter svärdotter —

Och här mina barn ser ni:

Ockraren Eriksson!

Brister i skallande skratt; sedan:

Ja det är inte min kvickhet. Jag kommer ut i tam-burn — där står han. Goddag, ingenjörn. Är jag igenkänd? Nej. Vem är ni? Jag — är — ockraren Eriksson! Och ser ni det roliga, barn, det verkligt roliga, det är, att karln är en riktig autentisk ockrare, efter vad han själv bedyrar! Men en annan skulle ju ha sagt: bankdirektör Eriksson eller

bankir eller fondmäklare eller husägare eller va som helst. Men han bockar och säger: Ockrare Eriksson!78

ERIKSSON stillsamt.

Jag vet ju sen gammalt att ingenjörn tycker om ett gott skämt!

SWEDENHIELM.

Ja ser ni barn, det är det roliga, det är det allra roligaste! Vet ni vem han är? Han är min dibror! Min dibror! Min egen älskade ammas son! Gumman Eriksson i Nora — henne har jag väl talat om? Å en gudomlig gumma! Och han är hennes son! Jag minns honom mycket väl förstår ni! Det vill säga så där i allmänhet; jag minns att han fanns. Och att vi var mycket goa vänner. Och vet ni vad? Han har redan snokat upp att jag fått nobelpriset!

ERIKSSON.

En måste ju vara lite underkunnig.

SWEDENHIELM.

Och nu kommer han för att gratulera. Men varför har du inte kommit förr min gubbe lilla? När skildes egentligen våra vägar? Herregud, du gick ju i skolan tillsamman med mig! Det minns jag mycket väl! Men sen då?

ERIKSSON.

Ingenjörn kom ju till högskolan och vad mig beträffar så skaffa ingenjörns far mig plats.

SWEDENHIELM.

Var då?79

ERIKSSON.

På cellen.

SWEDENHIELM.

Cel-cellen? Som va?

ERIKSSON.

Som fånge.

SWEDENHIELM.

Nå, det var ju lite obehagligt. Herregud, kommer du därifrån nu?

ERIKSSON.

Nädå, nädå. Platsen var bara på två år och sex månader. Sen dess har jag inte haft med rättvisan att skaffa. Och det är nära förti år sen, så jag tänkte —

SWEDENHIELM.

Vaddå?

ERIKSSON.

— att ingenjörn inte skulle skämmas för ett besök —

SWEDENHIELM.

Är du galen! Skulle jag skämmas för min di-bror? Nej inte om du så hade suttit i alla rikets tukthus. Till på köpet har jag fått nobelpriset. Jag har råd att inte skämmas för någonting.

Nej nu måste vi ha trevligt! Va ska vi göra? Ska vi gå ut någonstans och äta en bit —

ERIKSSON

förskräckt.

Inte kan ingenjörn visa sig ute med mig!80

SWEDENHIELM.

smått besvärad.

Nej det är sant. För resten ska man ha lugn och ro för att njuta av gamla minnen. En sån dag! Först får man nobelpriset och sen får man sitta och prata om sitt gamla föräldrahem. Mina barn, vi ska ha trevligt —

Ser sig omkring, uppvaknande.

Trevligt ja, trevligt sa jag — Spänner ut bröstet och ropar för fulla lungor:

Boman!!

BOMAN genast in.

Antingen är jag döv, och då lönar det sig inte att skrika eller också är jag hörande och då lönar det sig inte heller.

SWEDENHIELM stillsamt men med undertryckt kraft.

Boman, jag har fått nobelpriset.

BOMAN.

]aha, och jag neg för Swedenhielm fast han inte observera det.

SWEDENHIELM.

Boman, ser här ut, som om jag fått nobelpriset?

BOMAN.

]ag har ingen känning på hur det ska se ut.

SWEDENHIELM.

Boman, hon är en mycket, mycket stor olycka!!81

BOMAN.

Det har en hört förr.

SWEDENHIELM.

Hon är helt enkelt mitt livs olycka! Hon har drivit mig med sina kvastar och sophinkar i galopp genom ett halvsekel, hon har haft bort mina papper, stört mig i mitt arbete, hon har gjort min glädje sur och min sorg schaskig. Ville jag ge en fest, så gnatade hon: ville jag resa, så gnatade hon, ville jag stanna hemma så gnatade hon, ville jag stiga arla upp, så gnatade hon och ville jag sova, så gnatade hon, ville jag göra en utgift, så gnatade hon och ville jag spara så gnatade hon —

BOMAN.

Sa han spara?

SWEDENHIELM.

Tre äro hennes livsfunktioner: gnata, gnida och skura. Hon är livets förkroppsligade prosa. Hon är den tysta, tryckande fattigdomen. Hon är det själs-mördande eländet. Men nu är jag en rik man vorden, Boman, och nu ska hon ut ur mitt hus!

BOMAN lugnt.

Va ska det bli av mig då?

SWEDENHIELM.

Jo! Jag ska köpa henne den finaste röda stuga som finns att köpa i hela Askersund. Och där skall hon gnida, gnata och skura —

6 — Bergman, Swedenhielms.82 BOMAN.

För allan del, håller en bara rent omkring sig, så trivs en var som helst. Men va ska det bli av Swedenhielm då?

SWEDENHIELM.

Jag skall stiga raka vägen upp i sjunde himlen och där ska jag gå omkring i sida vita kläder, som aldrig behöver tvättas!

BOMAN.

Då träffs vi i himlen då, Swedenhielm.

Vänder för att gå.

SWEDENHIELM.

Stopp! Hör mitt ultimatum! Inom loppet av en timme skall ordningen i detta hus vara återställd, varje sak på sin plats, varje gardin för sitt fönster, skurfukten utvädrad, rummen uppvärmda och skurkäringar, hinkar och borstar kastade på dörren —

Från andra dörren till höger komma tvenne skurgummor med sin attiralj, lomma lugnt tvärsöver scenen

och ut i fonden.

SWEDENHIELM

patetiskt.

Jag har fått nobelpriset och jag tänker icke vidare låta mig kujoneras!

BOMAN bestört.

Sa han att det skulle ske på en timme?SWEDENHIELM.

En timme!

BOMAN

ser förskräckt vädjande från den ene till den. andre.

Hör ni barn. Svår har han varit många gånger. Men nu är han väl ändå gripen av vanvett?

RIDÅ.

TREDJE AKTEN.

Scenen alltjämt densamma men nu fint putsad och iordningställd. Salen är starkt upplyst; i förmaket råder däremot skymning. "Swedenhielm och Eriksson sitta vid salsbordet, man har nyss ätit middag och på bordet kvarstå några dessertskålar och kaffebrickan. De båda gubbarna äro inbegripna i ett gemytligt, intresserat men lågmält samtal, som någon gån g avbrytes av Swedenhielms bullrande skratt och Erikssons fnitter.

Till förscenens mörkaste vrå ha Bo och Astrid dragit sig tillbaka; i början urskiljer publiken knappt mer än deras då och då uppblossande cigarretter.

Tystnad.

BO halvhögt.

Ge mig en kyss —

ASTRID.

Nej.

BO.

Varför?

ASTRID. Nej — har jag sagt

Genom salen kommer Boman i full middagsstass; ser sig granskande omkring och ordnar och rättar var hon går fram någon småsak. Sålunda ordnande träder hon också in i 'förmaket, tänder elektriska takljuset.

BO

halvhögt men otåligt.

Mammi! Släck ljuset och dra åt skogen!85

BOMAN lugnt plockande med småsaker.

För allan del. Jag hör inte till dorn, som generar. Fast eljest är det ju främmande i huset, så att en tycker att somliga kunde hålla sig i skinnet ett par timmar. Fast det ser inte ut till det, inte.

Går långsamt och värdigt ut i salen och försvinner. Bo reser sig med en undertryckt ed, skyndar på tå bort till knappen, släcker ljuset.

ASTRID strängt och allvarligt.

Om jag tillåter dig att släcka ljuset så sker det uteslutande för ett högre ändamåls skull: jag vill näpsa och reta Boman.

Hon smackar kraftigt, imiterande ljudet av kyssar. Boman passerar, kraftigt hostande förbi den öppna

salsdörren.

BO

återvändande, ivrigt.

Vänta så att jag får vara med!

ASTRID kallt.

Nej. För ett par timmar sen ville du inte kyssas. Nu vill du. Vad har hänt under tiden? Har jag blivit behagligare, skönare, älskvärdare? Nej. Men några fåniga gamla gubbar i en fånig gammal akademi har gett din pappa lite pengar. Alltså skulle dessa herrar få bestämma över mina 'kyssar —

BO patetiskt.

Mitt barn, kungliga Vetenskapsakademien vågar inte drömma om något dylikt.86

ASTRID.

Sånt kallar]ag meningslöst.

BO.

Du skulle ju kunna ge mig en alldeles meningslös kyss? Märk väl: jag säger inte menlös!

ASTRID.

För resten, är man en kallblodig och försiktig amfibie så är man det. Jag fick inte kyssa dig, därför att du var en fattig pojke. Nu är du inte det längre; men vem säger mig att du är en hederlig gosse?

BO.

Jag!

ASTRID.

Tror jag nog! Men även om du skulle råka vara hederlig så kan det finnas brottslingar i din familj. Din bror kan ha förskingrat.

BO.

Vitglödande otänkbart!

ASTRID.

Inte alls! Han har betett sig konstigt hela dan, nervös, förströdd, ohövlig. Han har alla den verklige förfalskarens kännemärken. En vacker dag sitter han på Långholmen —

BO.

Får jag be om mindre fantasi!87

ASTRID.

Och jag stackars flicka ska släpa mig fram genom livet tyngd av medvetandet av att ha kysst en karl, vars bror sitter på Långholmen. Tack!

JULIA

in från sitt rum, hon håller ett häfte i handen.

Nämn olyckan vid namn och hon är redan över oss! Käre vän, om ni visste hur ofta ett lättsinnigt framkastat ord utmanat ödet!

Med en stark rysning.

Känner ni inte hur luften redan isas av det annalkande oundvikliga?

BO.

Hor du Julian skulle du inte kunna hålla dig på ditt rum med det där?

JULIA

Omöjligt. Rollen är för stor. Jag behöver espace! Hur tror ni, att Axelin skulle säga det här: Känner ni inte hur luften redan isas av det annalkande oundvikliga? Skulle hon rysa och domna bort? Eller skulle hon släppa på mera ånga?

ASTRID.

Aha, du börjar imitera Axelin!

JULIA.

Å hut! Men jag måste väl tänka mig hur hon skulle göra rollen för att kunna göra den tvärtom! Något måste man ha att rätta sig efter.

Räcker häftet åt Bo.

Förhör mig är du hygglig!88

BO.

Upptagen. Be Rolf.

JULIA.

Var är han då?

BO.

Sitter vid telefon och tar emot gratulationer. Gubben vill vara i fred.

JULIA

pekar på Eriksson, halvhögt.

Hur länge ska den där orangutangen stanna?

BO.

Tills gubben hunaiit dra sina 511 skolpojks-historier. Sen får han antagligen veta att han är överflödig.

Swedenhielm skrattar kraftigt.

JULIA ömt.

Stackars lilla pappa, va han har trevligt i dag!

Går långsamt mot fonden.

Sir Herbert, försök att sätta er in i min situation! Jag är mor till tvenne förtjusande, renhjärtade flickor, jag älskar dem högre än min lycka, högre än mitt liv. Skall jag då låta en brottslig handling ställa sig mellan mig och mina barn. Nej hellre försaka kärlek, ställning, lycka, frid!

Ut i sälen.

SWEDENHIELM hälsar henne med applåd.

Bravo min unge, det kallar jag stor tragedi!89

JULIA smeker honom.

Nej gubben lilla, det är komedi. Fast med tragiska inslag.

ERIKSSON.

Alldeles som livet, frun, alldeles som verkliga livet.

JULIA går vidare.

Någonting i deri stilen, ja.

Försvinner under mummel.

På förscenen utkämpas en liten strid som slutar med

en kyss.

BO

triumferande.

Giva är saligare än taga men bäst är att göra båda delarna!

ASTRID förargad och flämtande.

Nu var du väl allt duktig!

SWEDENHIELM i samtal med Eriksson, sträcker förnöjd på sig.

Ja guskepris, alla mina barn är begåvade fast på vitt skilda områden.

ASTRID.

En värnlös flicka kan inte alltid försvara sig. Men den här kyssen saknar moralisk betydelse —

BO.

Moraliska kyssar ska du få ge mig ett kvartsekel senare!90

ASTRID.

I varje fall blir det inte flera i dag!

En ny liten kamp uppstår i halvmörkret. Plötsligt kommer Boman in i fonden, hon tänder det elektriska ljuset och börjar vandra av och an framför dörröppningen allt under det hon harklar och hostar.

BO halvhögt.

Hör du, du! Bara för att reta Boman! Bara för att retas!

ASTRID.

Det skulle vara det enda, som kunde locka mig •—

Bo tar henne i famn och de kyssas. Efter ett ögonblicks villrådighet stänger Boman resolut dörrarna till salen och blir stående på vakt med ryggen vänd mot de båda unga.

BO patetiskt.

Hur ljuvt att älska om än med brottslig kärlek, då den milda månen vakar över våra kyssar — Med låtsat uppvaknande, slår sig för pannan. Min gud, man har överraskat oss!.

BOMAN vänder sig långsamt om, torrt.

Görs det så här för att ge honom Eriksson en hög tanke om familjen?

ASTRID.

Stackars Boman borde väl ändå begripa att vi strunta i Eriksson!91

BOMAN.

Det har sig inte så lätt att strunta i Eriksson. Om en eljest heter Swedenhielm.

ASTRID.

Varför det då?

BOMAN.

För Eriksson har växlar, som pojkarna skrivit på.

BO

hastigt, oroligt.

Har Rolf sagt dig det?

BOMAN.

Nyssens.

ASTRID. Än sen? Det är ju bara att betala.

BOMAN.

Jo. Men det blir nog pris på dom.

BO

med stigande oro.

Har Rolf sagt något mer? Till mig sa han bara —

BOMAN.

Han kan vara lugn, lillen, med hans papper är det inge macklemang.

ASTRID.

Men med Rolfs?

BOMAN.

Det är olika.92

ASTRID.

Olika?

BOMAN.

Och han är blek som döden han, Rolf. För som det ser ut —

BO

plågad, häftigt.

Tig!

Tystnad.

ASTRID sakta, sårad.

Är det min närvaro som gör att man inte kan tala om familjens angelägenheter —?

Går mot fonden.

BO

hejdar henne.

Du förstår väl ändå —

ASTRID.

— att jag är en främling. Jo, jag förstår.

Slår plötsligt armarna kring hans hals och trycker sig intill honom; lågmält men 'bestämt.

Nu talar Boman om, vad hon vet!

BOMAN.

Han Eriksson ska ha köpt växlarna av andra ockrare. Och Bos ska han ha köpt därför att han visste om rika förlovningen. Men Rolfs ska han ha köpt, därför att han trodde att gamla Swedenhielm själv skrivit dem.93 ASTRID. Hur kunde han tro det?

BOMAN.

De ha ju samma namn och skriver ackurat lika. Swedenhielms namnteckning kände han och såg ingen skillnad.

ASTRID.

Någon skillnad måste de väl ha på sina namnteckningar?

BOMAN.

Det är klart att det är tvunget. Så att Rolf brukar sätta jun. efter namnet för att visa att han är sonen.

BO i spänning.

Nå? Nå?

BOMAN en smula skyggt och motvilligt.

Nu tror han Rolf, att han har kunnat glömma att sätta dit det. Någon gång.

Bo står ett ögonblick och stirrar framför sig. Så gör han sig hastigt lös från Astrid och går med långa steg mot andra dörren till höger, ut.

ASTRID halvhögt bedjande.

Bo!

Tar några steg efter honom, stannar.

Säg — kan det inte finnas någon annan förklaring?94

BOMAN eftertänksamt.

Hade inte namnteckningen varit så ackurat lika, så hade en kanske trott att någon annan kluddat dit det.

ASTRID.

Är den så lika då?

BOMAN.

Eljest har inte Eriksson låtit lura sig. Nej inte Eriksson inte. Andra kanske.

ASTRID.

Så det finns ingen annan förklaring.

BOMAN.

Förklaringen är den att olyckan kommit i huse. Och då ska en fälas lagom, tycker jag. För mycket beror på anseendet.

Astrid går åter några steg mot Bos rum, stannar.

BOMAN efter ett ögonblick, skarpt. Såg hon inte, att pojken var lessen?

ASTRID.

Jo-

BOMAN som förut.

Ska hon inte gå in till honom då?

ASTRID åter några steg, stannar.

Jag får inte —95

BOMAN

något mjukare.

Inte ska en fråga efter vad en får. I sånt här fall.

ASTRID vid dörren.

Han vill inte —

BOMAN mjukt men avgörande.

Inte ska en bry sig om, vad han vill.

Astrid ut till höger. Efter ett ögonblicks begrundan går Boman långsamt bort och öppnar de båda fonddörrarna. I salen befinna sig Rolf och Eriksson, stående mitt framför varandra, Rolf hotfull, Eriksson trotsande. Intet ord växlas och gruppen upplöses strax därpå i det Rolf sätter sig på bordskanten och Eriksson makar sig något ifrån honom. Under följande scen samtala de

fåordigt, lågmält lugnt. Julia kommer genom salen, läsande tyst i sitt häfte och beledsagande läsningen med en

eller annan gest; hon kommer ut i förmaket, rullar ihop häftet och slår sig kraftigt i huvudet med det.

JULIA.

Mutti, mina dagars upphov står i telefon och talar med en excellens. Va tycks?

BOMAN niger lite.

Ju senare på kvälln, desto finare folk.

JULIA. Var är de lyckliga tu?96 BOMAN.

I hanses rum.

JULIA

med en tung suck.

Såna rackarungar! De har det bra de!

Suckar åter tungt och stirrar trist framför sig. Sakta.

Betänk, att jag aldrig älskade min man. Betänk att han försummade mig, bedrog mig! Och likväl förblev jag honom trogen i tio långa år. Jag svär att jag alltid varit en hederlig kvinna —

BOMAN chockerad.

Tsss — inte ska hon börja prata om sånt nu!

JULIA.

Är du galen gamla mutti — det är ju rollen!

BOMAN förargad.

Ja se en kan då aldrig veta vad som är lek eller allvar med komedianter!

JULIA.

För resten kan du gärna förhöra mig!

BOMAN.

Är det läxan?

JULIA.

Ja man måste ju tänka lite på texten också. Se här. Vi börja med tredje akten. Här.97 BOMAN

tar häftet och rabblar med en viss vana men utan

spår av uttryck.

Och varför blanda denna malört i glädjebägaren?

JULIA fullt spel.

Därför att sådant är livet! En blandning av mild godhet och hjärtlöst hån!

BOMAN granskar häftet.

Ja, det är nog riktigt, det står så.

JULIA otåligt.

Nå, vad är det för märkvärdigt med det?

BOMAN.

Nej jag tyckte bara, det lät så konstigt.

Fortsätter.

— er ljuva ungdom.

JULIA.

Ack, sir Herbert, jag är redan en martyr.

BOMAN.

Nej då, det var galet. Här står: Jag är redan en mogen kvinna.

JULIA otåligt.

Bry dig inte om det, du! Jag tänker lägga rollen lite yngre.

7. — Bergman, Swedenhielms.98

BOMAN.

Jaså.

Fortsätter.

— hjälpa er att bära ert öde?

JULIA.

Jag kunde svara: Gud. Men ordet är för heligt för min mun. Jag säger kärleken, jag säger ödmjukheten.

BOMAN.

— och låt mig kyssa din kind till avsked. Farväl, du hatade, farväl, älendiga!

JULIA förbryllad.

Säger han verkligen älendiga?

Rycker till sig häftet.

Va läser du för slag? Här står ju tydligt: farväl, älskade.

BOMAN.

Det ser jag men det ska väl ändå vara skrivfel eftersom han sa hatade nyssens. Kärn är väl inte gripen av vanvett.

JULIA.

Kärlekens vanvett begriper du!

BOMAN.

På det viset.

JULIA.

För resten läser du som en träbock! Har du då inte en droppe känsla kvar i din gamla lekamen?99

BOMAN djupt sårad.

Jag? Är det inte till belåtenhet, så kan det ändras!

JULIA.

Gå på! Ta om!

BOMAN tar sats och sjunger ut.

Låt mig kyssa din kind till avsked! Farväl, du hatade, farväl, älskade.

JULIA stimulerad.

Farväl, sir Herbert! Ett skall jag minnas: ni är en man!

Under sist föregående och närmast följande repliker inkommer Pedersen i salen, bugar sig för de båda herrarna och närmar sig försiktigt Rolf med en fråga, som tydligen får ett kort och snäsigt svar. Pedersen drar sig bugande tillbaka och är beredd på fullständig reträtt då han upptäcker Julia och uppmuntrad därav smyger sig in i förmaket, stannar stödd mot dörrposten

och lyssnar stundom förundrad, stundom betagen.

BOMAN med förbluffande patos.

— förgäves stred jag, förgäves led jag!

JULIA.

Nej! Ty den som verkligt stred, verkligt led — förgäves gjorde han det aldrig!

BOMAN

bryter i sin iver in i Julias replik.

— men när — när begärde jag min lön?100 JULIA.

Nej självisk är ni inte och mången skulle ha tröttnat —

BOMAN som förut.

— och vad ni kan — men förneka —!

JULIA förvånad och förargad.

Nej men du har ett satans temperament Boman! Jag får ju inte säga hälften av mina repliker. Det skulle stackare den ha dig till första älskare!

BOMAN pustar ut, kort och kärvt.

Jag kan nog, om jag vill.

Pekar på Pedersen. Ska det vara en tår kaffe? För det finns varmt.

JULIA upptäcker Pedersen.

Kors ha vi publik? Är det inte herr — herr — ?

PEDERSEN. Pedersen, Valfrid Pedersen.

JULIA.

Va vill ni då?

PEDERSEN träder fram mot henne.

Fru Körner, fru Julia Körner. Jag har ett ärende av allra största vikt och betydelse. Det vill säga för101

mig. Och även för pressen i dess helhet. Men jag-skulle vilja anförtro mig åt fru Julia Körner personligen.

JULIA.

Låt höra!

Pedersen går fram till henne, stannar på ett stegs avstånd, lägger händerna på ryggen och böjer sig fram för att viska i Julias öra.

JULIA.

Jaså.

Viskning.

Jaha.

Viskning. Jo, det begriper jag.

Viskning. Ja men snälla herr Pedersen —

Viskning.

Ja men söta herr Pedersen —

Viskning. Ja men lilla herr Pedersen —

Viskning.

Ja men snälla, söta, lilla Pedersen —

Rolf in från salen, möter i dörren Boman som ger honom en forskande blick och som under det följande sakta närmar sig Eriksson.

ROLF strävt.

Han önskar en intervju med far, men jag har redan sagt honom att det är uteslutet. Redaktörn behagar kanske lämna oss i fred!

JULIA.

Va för slag?102 ROLF.

Det är vår fars uttryckliga önskan —

JULIA.

Vår far har blivit en högfärdsblåsa! Herr Pedersen har inte kommit för hans skull. Herr Pedersen har kommit för att titta på min berömda kanariefågel. Så fort en herre får nobelpriset, tror han att alla människor ska springa efter honom. Alen det finns också något som heter unga, vackra, talangfulla skådespelerskor! Kom Pedersen!

Tar Pedersen vid handen och för honom mot höger.

'PEDERSEN. Jag är — är alldeles överlycklig —

JULIA åter i sin läxa.

Men glöm inte, sir Herbert, att ju fagrare lyckan är desto falskare är hon ock —

Båda ut till höger.

Under det föregående har Boman tydligen ansatt Eriksson med böner som denne avslagit; han gör nu en energiskt avvisande åtbörd och går ut i förmaket, lämnande Boman kvar i salen.

ERIKSSON till Boman.

Nej, nej, nej, försök inte. För resten har jag aldrig sagt att jag vet, vem som är gärningsmannen.

ROLF med dämpad häftighet.

Varför vill ni inte visa mig växlarna?103 ERIKSSON. Ser ingen nytta i det.

ROLF.

Jag vill se, om det verkligen inte står junior —

ERIKSSON. • Lita på mig, lita på mig.

ROLF.

Tänker ni visa dem för far?

ERIKSSON. Det beror på. Hur det faller sig.

Boman som stått orörlig i salen börjar nu hosta och röra på sig; strax därpå kommer Swedenhielm från fonden in i salen och förmaket. Han går makligt, små-mysande av tillfredsställelse. Boman stökar omkring lite och försvinner.

SWEDENHIELM. Det var excellensen som ville säga mig några vänliga ord.

ERIKSSON. Jo, jag tackar, jag tackar.

SWEDENHIELM. Nå jag sätter inte stort pris på titlar och jordisk storhet, men det gladde mig att höra hans vänliga röst, min käre gamle Hjalmar Branting. — 'Rolf, du får lyss till telefon. Men kom ihåg: Inte flera lyckönskningar i dag. Det kan bli för mycket av det goda.

Rolf motvilligt ut i salen där han dröjer under de närmaste replikerna; därefter ut i fonden.104 ERIKSSON.

Va jag skulle säga — Nu kan du väl inte komma stort högre, Swedenhielm?

SWEDENHIELM småskrattar.

Nej, det här får nog betraktas som toppunkten.

ERIKSSON.

Nå, hur känns det?

SWEDENHIELM.

Uppriktigt sagt: det känns skönt. På ett alldeles särskilt sätt skönt. Det känns vilsamt och trivsamt.

ERIKSSON.

Att få vila på sina lagrar som man säger.

SWEDENHIELM.

Gubevare mig för vila! Men i alla fall. Livet är ju ingenting annat än en strävan att vinna aktning och erkännande. Att bli lika god som alla andra och lite bättre. Det har man i sig från pojkåren. Då gäller det att hjula eller slå kana eller stå på huvut. Sen blir det andra konster. Men meningen är densamma.

ERIKSSON fnittrar.

Nog minns jag, att du var en överdängare i att stå på huvut, Swedenhielm, nog minns jag det!

SWEDENHIELM.

Vet du, jag tycker det är så underbart, att du skulle komma just i dag och uppliva gamla minnen!105

ERIKSSON.

Det har sin naturliga orsak så att säga.

SWEDENHIELM.

Ju äldre man blir, desto hårdare håller man fast vid barndomsminnena. Avståndet i tiden krymper i stället för att växa. Till sist blir man bror och kamrat både med sin far och sin son.

ERIKSSON lätt rörd.

En vacker tanke, Swedenhielm, en riktigt vacker tanke.

SWEDENHIELM.

När det händer mig något riktigt jäkligt roligt — som i dag till exempel — då går jag ju alltid först till barnen och berättar. Och det blir klang och jubel. Men vet du vad jag sen gör? Sen går jag till gamla borgmästargården i Nora. Ja, i tankarna förstås. Och jag går genom salen fram till den stora grå dörren, du minns, med svarta vredet.

ERIKSSON med en ofrivillig grimas.

Dörrn till borgmästarns rum.

SWEDENHIELM.

Just. Och knackar på. Stig in! Stiger in och stannar vid dörren, rak upp och ner, händerna vid sidan. Som sig bör. Vad är det om? säger gubben och ser över brillorna. Då berättar jag, kortfattat och klart. Var inte lönt att komma med sköna ord till106

gubben. Men så hörde han ju lite illa. Så jag måste stiga fram till bordet Och får nöjet att berätta en gång till. Och som jag det gör — kommer mor —

Tystnar.

Tystnad.

ERIKSSON rörd, lågmäld.

Hon var en god människa, borgmästarinnan —

Swedenhielm nickar, småler.

Tystnad.

ERIKSSON sakta.

Men borgmästarn var sträng han.

SWEDENHIELM

harklar en smula.

Jo, det vill jag lova. Det fanns nog ingen som drog honom i bockskägget. Jag önskar jag hade en blank riksdaler för var orre han gett mig!

ERIKSSON.

Å mot sonen var han väl inte så farlig?

SWEDENHIELM.

Tre mål rotting och ett mål mat — när det skulle så vara. Nej inte blev jag då bortklemad, guskepris.

ERIKSSON.

Det var väl ändå mera på lek —

SWEDENHIELM lägger båda händerna på baken.

Tack så hjärtligt! Jag önskar att han hade varit son där i huset min goe Eriksson.107 ERIKSSON.

Det har jag nog också önskat. Och särskilt en gång —

SWEDENHIELM.

När då?

ERIKSSON.

En gång, då jag stod utanför den där stora grå dörrn med svarta vredet —

SWEDENHIELM.

När var det?

ERIKSSON.

När jag skulle tala om att det var brist i kassan.

Kort tystnad.

SWEDENHIELM obehagligt berörd går fram till Eriksson och slår honom kraftigt på skuldran.

Såna där minnen ska vi inte uppliva.

ERIKSSON. Då hade jag gärna velat vara son i huset.

SWEDENHIELM. Det hade sannerligen inte förbättrat saken.

ERIKSSON. Alltid hade jag väl sluppit cellen?

SWEDENHIELM otåligt.

Vi ska inte resonera om den saken.108 ERIKSSON. För det kunde ha ordnats i tysto.

SWEDENHIELM.

Verkligen ?

ERIKSSON.

Jo. Men borgmästarn ville inte. Jag skulle på cellen.

SWEDENHIELM otåligt.

Ja men, min käre Eriksson, han var väl ändå själv skuld till sin olycka?

ERIKSSON.

Förstår sig. Men saken kunde ha ordnats i tysto.

SWEDENHIELM. Far hade skaffat honom en god plats, skänkt honom ett stort förtroende —

ERIKSSON. En stor frestelse också.

SWEDENHIELM. Frestelser finns det för alla.

ERIKSSON.

Men det är inte alla, som komma på cellen.

SWEDENHIELM muntert.

Nej guskepris! Det är inte alla som falla för frestelsen.109

ERIKSSON

föraktfullt, bittert.

De flesta.

SWEDENHIELM häftigt.

Brottslingsfantasi!

ERIKSSON efter ett ögonblick.

Så att Swedenhielm tycker att borgmästarn gjorde rätt?

SWEDENHIELM.

Hör du, min gubbe lilla, du. måste betänka att min far inte blott var din gynnare och din förman i banken. Han var också överhetsperson, borgmästare, domare. Det var hans oavvisliga plikt att låta rättvisan ha sin gång.

ERIKSSON.

Jaså.

SWEDENHIELM vandrar upprörd av och an.

Ja, jag säger det inte för att lägga sten på börda! Nu minns jag mycket väl hur gränslöst upprörd jag själv blev,

när jag fick höra den där historien. Min egen gamle lekkamrat! Ingen kunde ta det hårdare än jag!

ERIKSSON.

Åjo — en.

SWEDENHIELM.

Ja du själv naturligtvis.110

ERIKSSON.

Och en till: mor.

SWEDENHIELM plågad, lågmäld.

Det förstås — det förstås —

ERIKSSON efter ett ögonblick.

Hon gick till borgmästarinnan.

SWEDENHIELM stannar.

Jaså?

ERIKSSON.

Och ba om hjälp.

SWEDENHIELM. Det har jag inte hört.

ERIKSSON.

Jo. Och Swedenhielms mor sa, att om hon så skulle tigga borgmästarn på sina bara knä, så skulle saken ordnas i tysto.

SWEDENHIELM rörd.

Tacka för det — när två mödrar slå sina kloka huvun ihop.

ERIKSSON. Men borgmästarn ville inte.

SWEDENHIELM kraftigt.

Kunde inte!111

ERIKSSON.

Men nu vill jag fråga! Inte vem som hade rätt: borgmästarn eller jag. För det var naturligtvis borgmästarn. Utan jag vill fråga: vem hade rätt, Swe-denhielms far eller hans mor?

SWEDENHIELM.

Det svarar jag inte på. Hela historien är utagerad och saknar betydelse.

ERIKSSON.

Tro det? Han sa själv nyss att man på gamla dar återvänder till sina ungdomsminnen. Miina är inte så vackra som Swedenhielms, men de sakna inte betydelse.

SWEDENHIELM.

Nåja, om så äntligen ska vara, så svarar jag: Min kära lilla mor i all ära! — men far hade rätt. Man kompromissar inte i hederssaker.

ERIKSSON efter ett ögonblick.

Jaså. Ja då får jag ge mig då. Fast det kostar på.

SWEDENHIELM

godmodigt.

Du får ge dig och du får ge dig av! Det börjar bli sent och dagen har varit en smula ansträngande.

ERIKSSON.

Jo, jo, glädjen kan nog trötta den också. Sägs det.

Ödmjukt, urskuldande.

Ja, det är väl inte rätta stunden att be Swedenhielm titta på de där reverserna?112

SWEDENHIELM.

Kors för tusan, dem hade jag glömt. Jovisst. Det var ju fördenskull du kom.

ERIKSSON

kraftigt, allvarligt.

Det var det inte! Det får Swedenhielm inte tro! Först oeh främst kom jag för att lyckönska. Och för det andra för att få uppliva gamla minnen —

SWEDENHIELM

skämtande.

Och för det tredje för att presentera gamla reverser.

ERIKSSON tar fram plånboken.

Ja i min rörelse får man ju lov att vara lite försiktig. Och när jag nu hörde att Swedenhielm snart skulle få så mycket pengar .....

SWEDENHIELM.

Så ville du hålla dig framme innan Swedenhielm festat upp de myckna pengarna!

Klappar honom på skuldran.

Jo du känner din gamle dibror, du. Du minns hur det var, när vi slogs om polkagrisarna på marken i Örebro!

ERIKSSON drar sig sakta undan.

Ja lite hårdhänt har han alltid varit.

Letar bland papperen i plånboken.liq

Säg är det inte konstigt, att Swedenhielm, som håller så mycket på hedern, kan vilja umgås så här förtroligt med mig? Som ändå är en straffad person.

SWEDENHIELM lätt.

Guskepris, åkomman är inte smittosam! Andras heder må andra vårda. Jag vårdar min.

ERIKSSON letande.

Ar det inte liksom lite egoistiskt det. Att bara tänka på sin egen heder?

SWEDENHIELM. Kan vara. Men den egoismen tänker jag inte lägga bort i brådrappet.

ERIKSSON.

Ja, ja, han tänkte väl så borgmästarn också. När han skickade mig på cellen.

Säg en sak — skulle inte ungherrarna själva vara med och så att säga stånda till svars —?

SWEDENHIELM. Tssss! Det ska bli en överraskning.

ERIKSSON.

Överraskning?

SWEDENHIELM en smula skamsen.

Jag tänker stoppa dem i strumporna.

8. — Bergman, Swedenhielms.,114

ERIKSSON oförstående.

I strumporna??

SWEDENHIELM.

Boman ska få stoppa dit dorn.

ERIKSSON.

Reverserna??

SWEDENHIELM som förut.

Det är också ett barndomsminne. Kvälln före julafton när vi barn somnat, brukade mor stoppa några småsaker i våra strumpor. Brukade inte din mor göra det?

ERIKSSON.

Minns inte. Hon hade kanske ingenting att stoppa dit.

SWEDENHIELM.

Då är du ett barndomsminne fattigare än jag. Det var det roligaste på hela julen.

ERIKSSON.

Och nu tänker du —? stoppa reverserna — ? Är det inte en smula lättsinnigt?

SWEDENHIELM.

Naturligtvis! Naturligtvis borde jag kalla in de gynnarna för att hålla ett litet tal. Mina söner, detta är rätta sättet att bringa er fars vita huvud med skam i graven! Men ser du, jag har aldrig haft talang för det högtidliga. Däremot har jag haft115

så jäkligt mycket skulder och fanstyg. Och jag har så ofta önskat att någon beskedlig gudom skulle korsa över alla mina reverser och stoppa dem i strumporna! Så att jag tror att jag faller för frestelsen att vara lite lättsinnig —

ERIKSSON. Det skulle borgmästarn aldrig ha gjort!

SWEDENHIELM. Det skulle han inte, nej.

ERIKSSON. Men borgmästarinnan?

SWEDENHIELM.

Kanhända.

ERIKSSON 'plötsligt, med undertryckt rörelse.

Du, Swedenhielm! Ska vi göra så här? Att vi tar alla papperna — i klump — och river sönder dem — utan att titta på dem — och stoppar dem i strumporna —? Och så betalar du mig en summa ett för allt.

SWEDENHIELM.

Är du tokig!

ERIKSSON

går intill honom och tassar på honom med en nervös och tafatt handrörelse som ska föreställa en smekning.

Jag ska inte klå dig på den affären, Swedenhielm. Tro mig! Jag ska inte klå dig. Tro mig! Tro mig!116

SWEDENHIELM. Vad du pratar! Du är ju riktigt sentimental!

ERIKSSON skälvande av rörelse, tassar.

Tro mig! Tro mig! För en gångs skull! Tro mig!

SWEDENHIELM en smula besvärad.

Visst tror jag dig. Men det finns något som kallas ordning och skick. I penningsaker får man inte skämta.

ERIKSSON med plötslig avmattning.

Skämta?

SWEDENHIELM. Nu ska jag anteckna de olika posterna, så att jag vet va jag har att rätta mig efter.

Letar i fickorna och tar upp en anteckningsbok och

en penna.

ERIKSSON

med undertryckt iver och med upprepande av den

tassande rörelsen.

Jag tror ändå, att Swedenhielm skulle ha förstått —

SWEDENHIELM.

Vaddå?

ERIKSSON.

— skulle ha förstått mig den där gången. Då jag var lättsinnig. Jag var ju bara en pojke —117

SWEDENHIELM likgiltigt.

Tout comprendre c'est tout pardonner.

ERIKSSON.

Va?

SWEDENHIELM. Att förstå allt är att förlåta allt.

ERIKSSON sakta.

Det var vackert.

SWEDENHIELM. Men jag för min del har kommit till ett annat resultat. Ju mer jag lär känna människors skurkstreck desto mindre benägen blir jag att förlåta.

ERIKSSON efter ett ögonblick.

Det var ackurat som att höra borgmästarn själv.

Kort paus, varunder han med darrande händer ordnar sina papper; därefter med helt förändrad, torr och kylig stämma, mycket hövligt men opersonligt.

Om Swedenhielm vill vara så god — här ha vi en revers med löjtnant Bo Swedenhielm: sexhundraåttio kronor.

SWEDENHIELM antecknande. Sexhundraåttio. Hur gammal är deri?

ERIKSSON. Två år och tre månader.

SWEDENHIELM.

Karlberg.118 ERIKSSON. Bo Swedenhielm — tvåtusen tvåhu-ndra.

SWEDENHIELM.

När?

ERIKSSON.

Juni i fjol.

SWEDENHIELM. Joh o! Då började han flyga —

ERIKSSON.

Bo Swedenhielm tretusen åttahundra, januari i år.

SWEDENHIELM. Tack! Förlovningspresenter! Det är nätta småsaker att stoppa i strumporna, va? Jag tror jag ångrar mig —

ERIKSSON.

Sen har jag inte fler av löjtnantens klara papper.

SWEDENHIELM räknande.

Klara?

ERIKSSON. Vi bruka kalla dem så.

SWEDENHIELM. Summa sextusen sexhundraåttio. Säg mig, hur mycket har pojkstackarn egentligen fått av de här summorna?

ERIKSSON.

Det kan jag inte säga, för jag har köpt papperna av en som heter Andersson.119

SWEDENHIELM.

Rolfs också?

ERIKSSON.

Nej dom köpte jag av honom Bergström, om Swedenhielm känner honom?

SWEDENHIELM.

Guskepris, jag känner ingen av den där sorten. Säg, varför har du egentligen gått och köpt de här papperna?

ERIKSSON

undvikande.

Det hade sin naturliga orsak. — Får vi lov och ta unga ingenjörns reverser också?

SWEDENHIELM.

Pusch! jag svettas.

ERIKSSON.

Ja, de är allt lite värre. Här är en på fyratusensex från mars 1920.

SWEDENHIELM.

Mars 1920 ---Aj, aj, aj, Rolf, det var dyra

expriment.

ERIKSSON.

Maj samma år: tretusen.

SWEDENHIELM skrivande.

Satans! Dumma! Pojke!120 ERIKSSON.

Juni samma år: femtusen.

SWEDENHIELM.

Dra nu åt skogen! Tolvtusen sexhundra! Jag försäkrar att det hade förargat mig mindre om han slösat bort dem på flickor och fester! Men dessa idiotiska experiment. Och ändå sa jag honom på förhand att de inte skulle leda till något resultat. Det kan gå mig i magen. — Få se nu: Sextusen sexhundraåttio pius tolvtusen sexhundra gör nittontusen tvåhundraåttio. Nej fördöme mig!

Lägger band på sin förbittring.

Nå, glöm inte att du är en rik gammal man, Swedenhielm. Richesse oblige. Du har råd att hålla dig med söner som flyga, förlova sig och experimentera. Men när jag tänker på, vad jag fick reda mig med i deras ålder!! Bah, det är ju bra, att de haft det bättre än jag. Fast nog kunde jag ha lust att låna Bomans rotting!! Nå. Nå. Nå. Det är ju i alla fall ett par hyggliga pojkar. Rasande hyggliga pojkar! Guskepris för ungarna, guskepris för dem! Men nog vill det till ett lite nobelpris då och då!

ERIKSSON

fullständigt oberörd av den andres växlande stämningar.

Och så är det två till.

SWEDENHIELM.

Två till! Nej nu tror jag att måttet blir rågat —121

ERIKSSON torrt och affärsmässigt.

Den ena på två och den andra på fyra. SWEDENHIELM.

Tusen ?

ERIKSSON.

Nej. Hundra.

SWEDENHIELM skriver.

Jag får tacka så mycket. Det var ju relativt skonsamt. Är det Bo? Antagligen skräddarräkningar. De där sabla uniformerna —

ERIKSSON. De är undertecknade Rolf Swedenhielm.

SWEDENHIELM.

Jaså, Rolf.

ERIKSSON.

I förstone kunde en tro att ingenjörn själv skrivit dem.

SWEDENHIELM. Jag? Uteslutet! Hur kunde du tro det?

ERIKSSON.

Unga Swedenhielm brukar teckna sig Rolf Swedenhielm junior. Men det är inte fallet på de här —

SWEDENHIELM. Då har han väl glömt —122

ERIKSSON, hastigt.

Han tror visst det själv. Men det är inte fallet —

SWEDENHIELM efter ett ögonblick, uppbrusande.

Menar du, att han med flit —

ERIKSSON.

Era namnteckningar är så pass lika att vem som helst kan bli lurad.

SWEDENHIELM behärskad.

Du vågar alltså påstå att min son med avsikt —

ERIKSSON.

Jag vågar påstå, att unga ingenjörn inte alls skrivit växlarna eller undertecknat dem. Stilen ska nog vara en efterapning av din. Men den är mycket dåligt utförd. Inte lurar den såna där herrar som vi.

SWEDENHIELM förvånad men lugn.

Jo det var trevligt. Du menar alltså att någon förfalskat mitt namn?

ERIKSSON.

Säkert.

SWEDENHIELM. Får jag se på dem!

ERIKSSON.

Här är Rolfs reverser. Och här är Bos klara reverser. Och här är de oklara.123

SWEDENHIELM.

Det är ju en alldeles tydlig förfalskning. Och såna papper går du och köper?

ERIKSSON.

Av Andersson — honom som Bo brukar gå hos.

SWEDENHIELM.

Och vem har han fått dem av?

ERIKSSON.

Tja, ingenjörn, såna där herrar som Andersson och jag är inte talträngda. Bara vi få, va vi ska ha, så sätter vi inte våra kunder i klister. Så att Andersson ville inte säga någonting precist.

SWEDENHIELM.

Något sa han väl? Annars hade inte du gamla slughuvud nappat på kroken.

ERIKSSON.

Förstår sig. Han sa, att gamle Swedenhielm inte skrivit papperna, men att han säkert skulle betala ändå.

SWEDENHIELM.

Där bet han sig i tummen, hälsa honom det!

ERIKSSON.

I alla fall trodde han det.--Och det tror nog

jag med.

SWEDENHIELM fingrar nervöst på papperna.

Varför skulle jag — skulle jag —124 ERIKSSON.

Ingenjörn känner på papperet?

SWEDENHIELM

än mera nervöst.

Varför skulle jag — skulle jag — känna på papperet?

ERIKSSON.

Det är samma papper som i löjtnantens klara reverser.

SWEDENHIELM bryter ut fast utan att höja stämman.

Tig med ditt fördömda klara —!

ERIKSSON urskuldande.

Bara en yrkesterm —

SWEDENHIELM.

Papperet är ett högst vanligt papper.

ERIKSSON.

Ja, det är Lessebos handgjorda. — Men övre kanten med löjtnantens namnskiffer är bortklippt.

Swedenhielm drar ett djupt rosslande, morrande andedrag och går hotfullt fram mot Eriksson, som utan särdeles brådska eller oro viker. Swedenhielm kastar papperna på ett bord, stryker sig med händerna över bröstet, över ansiktet, över pannan.

SWEDENHIELM lågmält.

Det är — svindlande — otänkbart —

Mumlar.

Bo — Bo — min — pys —125 ERIKSSON.

Inte ska ingenjörn ta det så hårt! Löjtnanten är ju bara pojken. Swedenhielm ska väl inte vara lika sträng som gamle borgmästarn.

SWEDENHIELM som förut.

Det är — det är — det är otänkbart.

ERIKSSON.

Jag hörde av Bergström att löjtnanten varit hos honom också men där blev det ingen kredit. Och

det ser ut som om den första förfalskningen--

ja — ursäkta uttrycket — hade gjorts samma dag. Så det var väl någon liten svårighet som skulle klaras. Jag ska säga att en ung man har sina frestelser —

SWEDENHIELM

åter fullt behärskad men trött och lågmäld.

När vill Eriksson — ha pengarna?

ERIKSSON hastigt.

Så att ingenjörn löser in de falska också?

Swedenhielm böjer jakande på huvudet.

ERIKSSON behärskad triumf.

Ja se tänk att det trodde jag! Men för all del, det är ingen brådska! Swedenhielm har kredit! Och jag hör till dom, som kan vänta.126

SWEDENHIELM som förut.

Jag tror att det är vanligt att man får pengarna redan vid prisutdelningen. Är det fallet, så ber jag Eriksson komma hit samma afton efter festen.

ERIKSSON.

Kommer aldrig i fråga! Skulle jag störa mitt upp i all glädjen? Kommer aldrig i fråga!

SWEDENHIELM starkt befallande, nästan våldsamt.

Samma afton! Efter festen! Har han förstått?

ERIKSSON förskräckt.

Jo, jo, borgmästarn! Ingenjörn ville jag säga —

SWEDENHIELM mödosamt.

Har han någonting emot — att jag behåller papperna —? Redan nu?

ERIKSSON.

Inte det bittersta. Swedenhielms ord är bättre än

något papper vare sig äkta eller falskt!

Swedenhielm tar papperna från bordet; plötsligt börjar hela hans kropp skälva; han knölar samman papperna mellan sina händer, river dem i allt mindre och mindre bitar, som falla på golvet.

ERIKSSON.

Så var det en annan sak, som jag måste säga. De där båda på fyra och två får jag nog be ingenjörn betala lite rundligt.127

SWEDENHIELM.

Bestäm själv.

ERIKSSON.

Det kan de ju vara värda. För hade de kommit i andra händer, så vet en aldrig, hur det hade gått. Man får ju cell för sånt där. Om saken inte ordnas i tysto.

SWEDENHIELM

uttryckslöst.

Bestäm själv.

ERIKSSON.

Ska vi säga hundra procent? Men tycker ingenjörn att det är oskäligt så tar jag inte ett öre! Se det är mest för principens skull. Det är så stor risk med sådana där papper. Man kan aldrig vara säker på att förfalskarens anhöriga ska ordna saken i tysto. Det finns dom som tycka att rättvisan ska ha sin gång.

SWEDENHIELM

tonlöst, mödosamt.

Bestäm — själv.

ERIKSSON.

Då säger vi hundra. — Jaha, och så får jag tacka för mig.

Går emot honom med synbar tvekan och ängslan, det rycker i hans högra arm som om han ville, men icke vågade räcka Swedenhielm handen. Emellertid lyfter Swedenhielm sin hand och räcker honom den med en likgiltig slapp åtbörd. Eriksson griper hans hand med båda sina och trycker den med en värme som gör honom själv skamsen, släpper åter handen.

ERIKSSON.

Tro mig eller ej, Swedenhielm, men det är sant. Jag kom för att lyckönska och för att uppliva gamla128

minnen. Papperen hade jag bara i bakfickan så att säga. Hade det fallit sig sa, hade jag kanske aldrig tagit fram dorn. Men nu föll det sig inte så.

Nickar och går mot salen^ i dörren vänder han sig om och säger med trött och stillsamt tonfall.

Det är inte ofta vi möts, Swedenhielm. Och jag hade nog velat ha det lite trevligare jag med. Folk är inte omänskligare än vad man gör dem till.

Nickar åter, går genom sälen, ut. Så länge han befinner sig på scenen står Swedenhielm orörlig. En dörr

stänges.

SWEDENHIELM ropar eller snarare skriker.

Bo — Bo — min — min — min —

Bo hastigt in från höger, studsar, stannar förskräckt och rådvill. Swedenhielm vänder sig långsamt om, långsamt går han emot honom och långsamt höjer han sina skälvande hårt knutna nävar. Efter några steg stannar han och trycker de knutna händerna mot

ögonen.

BO

skrämd, viskande.

Va är det far? Va är det? Är det någonting med Rolf?

Svedenhielm vänder sig ifrån honom, hans händer sjunka; efter några ögonblick skakar han på huvudet. Hans stämma är åter lugn och tom.

SWEDENHIELM. Det är ingenting. Särskilt. — Jo. — Be henne — Boman — komma hit.

BO.

Men visst är det väl något?129

SWEDENHIELM hejdar honom med en befallande åtbörd.

Gör som jag sagt.

Bo ut i fonden, Julia samtidigt in från främre dörren

till höger.

JULIA.

Ropade pappa?

Swedenhielm skakar på huvudet.

JULIA intill honom.

]ag tyckte alldeles att jag hörde dig föra väsen.

Smeksamt. Säg lilla gubbe, är du mycket trött?

SWEDENHIELM.

Något lite.

JULIA.

Ser du saken är den att i mitt rum sitter en ung journalist och väntar —

Swedenhielm gör en avböjande åtgärd.

JULIA.

Ja det är förfärligt men låt mig tala till punkt. Det är en helt ung man, bara en pojke. Inte tror jag att han är något ljushuvud men det är en riktigt hygglig gosse. Och nu tror han att hans lycka som pressman skulle vara gjord, om han finge tala med

dig i fem minuter. Bara fem — det har han svurit ° »

pa!

SWEDENHIELM trött.

Kan jag göra en ung människas lycka med så lite, så är det väl min skyldighet — 9. — B er gm a n, Swedenhielms.130 JULIA.

Tack lilla gubbe! Pedersen, Pedersen!

Går mot dörren och mötes av Pedersen.

Bara fem minuter och inte alltför idiotiska frågor!

Ut.

PEDERSEN bugar vördsamt och stillsamt.

Pedersen, Valfrid Pedersen. Jag är alldeles ohyggligt gräsligt tacksam! Se jag tänker riktigt slå mig på det här intervjuandet och utveckla det till en konst. Jag har redan haft mina funderingar. Först och främst så tror jag att man före intervjuen bör ta reda på vad man kommer att få veta. Eljest blir man lätt överraskad och får svårt att följa med. Eller man gör dumma frågor och får snäsiga svar. Och det är det värsta jag vet, för då tappar jag alldeles sugen. Därför har jag suttit hela dan på biblioteket och pluggat Swedenhielms. Ingenjörns uppfinningar har jag redan på mina fem fingrar och alla data och dylikt. Och i adelskalendern har jag snokat och i ättartavlorna eller vad det nu heter. Kors det är ju en fasligt gammal och fin ätt vet jag. Fast nog får man det intrycket att den sakta men stadigt traskar utför, inte sant? Ingenjörns farfar var ju general och fadern borgmästare och så är ingenjörn bara en vanlig ingenjör. Fast en storhet förstass! Det är ju givet. Vasaordens storkors och dessutom Nordstjärnan. Allt det där vet jag men nu vill jag veta något som inte står i uppslagsböcker.131

SWEDENHIELM likgiltigt.

Vad skulle det vara?

PEDERSEN.

Jo! Hur det känns!

SWEDENHIELM.

Hur det känns?

PEDERSEN.

Att få nobelpriset! Att stå på toppunkten. För det ska det väl ändå anses vara?

SWEDENHIELM.

För mig är det säkert toppunkten.

PEDERSEN.

Och hur känns det? Svindlande?

SWEDENHIELM lugnt.

Uppriktigt sagt känns det ganska skönt. Och vilsamt.

PEDERSEN.

Att vila på sina lagrar!

SWEDENHIELM.

"Nå, inte precis det. Visste jag inte att morgondagen är en arbetsdag, bleve jag kanske galen. Men livet är ju en kamp för att vinna aktning och erkännande. Åtminstone har det varit så för mig. Nå. Nu är jag där. Vid målet. Har ingenting mer att sträva efter.132

PEDERSEN förvånad men stillsamt.

Ska — ska det verkligen vara roligt det?

SWEDENHIELM lugnt.

Det är lugnt, det är skönt. Man känner att det kan brinna upp alltsamman, kastas bort som sönderrivna pappersbitar. Utan att det gör någonting. Det var ingenting värt. Det hela.

PEDERSEN som ovan.

Ingenting värt — nu är jag inte riktigt med —

SWEDENHIELM.

Ingenting. Man har ett vackert gammalt namn och man gör sitt bästa för att hålla det i heder. En dag kommer en släkting, en bror, en son och smutsar det. Än sen? Inte bör man föra väsen för det. Eller det finns en person, som man håller mycket av. Man tror på honom, man litar på honom som på gud fader. Nå vad är naturligare än att man blir bedragen? Frestade bli vi ju alla och de flesta falla. Ja låt oss säga alla. Det är en brottslingsfantasi men den är sann.

PEDERSEN ännu mera stillsamt.

Tänka sig — att det här hade jag inte väntat mig.

SWEDENHIELM förlorar så småningom sitt lugn.

När man är ung, ser man det inte så klart. Men var lugn — det kommer med åren. Förr eller133

senare kommer det Lyckligt för dem, som' bli skarpsynta tidigt. De slippa åtminstone den god-trognes ömklighet och skam. De älska ingen och bli heller icke bedragna. De släpa inte som slavar, som dårar för att till sist stå tyngda av mänsklighetens aktning, brända av hedersbevis. Slagen, ned-spottad, utskämd och obeskrivligt löjlig.

Med ett plötsligt, våldsamt utbrott.

Vet ni hur det känns? Det känns som att stå vid skampålen.

Tystnad.

SWEDENHIELM lugnt, trött.

Jag har antagligen uttryckt mig mindre —

Tvärtystnar, skrattar ett tyst skratt.

Jag höll på att säga: mindre klart. Men det där ordet klart har en viss obehaglig klang. Tycker ni inte det?

Skrattar.

Man ska inte förfalska sanningen med oklara ord.

Plötsligt allvarsam, trött.

Jag har antagligen uttryckt mig otydligt. Men när ni kommit till min ålder ska ni säkert ha gjort samma erfarenhet som jag: det hela inte var mycket värt.

Är det eljest något ni vill veta?

PEDERSEN stillsamt.

Nej.

Han bugar och går tyst mot fonden, vänder sig plötsligt om, går tillbaka och fattar Swedenhielms hand.134

SWEDENHIELM

småler.

Min dotter hade rätt. Ni är nog inte något ljushuvud men ni är en hygglig pojke. Mera känsla än förstånd. Stackars ni, stackars ni. Men nu ska jag ge er ett råd. Koncentrera mitt uttalande. Skriv: Herr Swedenhielm känner det skönt och vilsamt att ha sitt liv bakom sig. Eller sätt hellre sitt livsverk — det låter mindre patetiskt.

Pedersen bugar åter, går stillsamt och tyst ut i fonden. Swedenhielm orörlig. Boman kommer i fonden.

BOMAN.

Swedenhielm kallade på mig?

SWEDENHIELM lugnt, trött.

Boman, var snäll och samla upp de där pappersbitarna.

BOMAN

muttrande, skyggt.

Här kan man då inte se att det varit storstädning.

Samlar upp dem.

SWEDENHIELM.

Och bränn dem. Men gör mig den tjänsten att se till att alla bitarna bli uppbrända.

BOMAN.

Det ska bli.

Går mot fonden.

SWEDENHIELM.

Tack.BOMAN

vankar skygg och tveksam av och an, slutligen i

fonddörren.

Det är vädrat och eldat och bäddat utifall Swedenhielm vill gå och lägga sig.

Ut.

SWEDENHIELM.

Tack.

lian står en stund orörlig, hans resliga gestalt sjunker långsamt samman i trötthet. Under det att ridån faller går han med trötta, långsamma steg mot fonden.

RIDÅ.

FJÄRDE AKTEN.

Samma scen. Afton. I sälen är stora bordet belamrat med stolar; det är dock icke fråga om någon generalrengöring, endast en mindre sopning som verkställes av Boman själv, kvast i hand, schalett virad om huvudet. Hon sopar och ordnar, skymtar och försvinner. Salen är till en början starkt belyst.

I förmaket halv belysning. Där sitta Rolf, Julia och Bo, vänta. Rolf i frack med ordensband i knapphålet, Julia i stor aftontoalett, Bo i parad. Rolf ser då och då på klockan, små nervösa rörelser. Julia ser grubblande ut. Bo sitter en smula hopsjunken och stirrar slött framför sig.

Tystnad.

BOMAN i fonddörren.

Hör ni barn, det går aldrig väl, om inte Swedenhielm blir färdig snart.

ROLF

buttert.

Det är god tid.

BOMAN.

Ja, men bilen den står här, den; och taxametern den går den.

Försvinner, återvänder.

Och skulle han komma för sent, så kan en aldrig veta om de hittar på att ge priset åt nån an. I förargelsen.

Försvinner, återvänder.

Ska en ha pengar, så ska en hålla sig framme i tid. Och kungen kan väl ha trevligare för sig än att sitta och vänta på Swedenhielm.137

ROLF.

Du kan ju gä in och skynda på honom, du.

BOMAN.

Gå in till honom? Nej, förr får det vara.

Försvinner.

JULIA.

Sanna mina ord: det blir en katastrof. En pyra-rnidal katastrof. Någonting enastående i den Swe-denhielmska truppens annaler.

ROLF morrande.

Bespara oss din teaterjargong.

JULIA.

Dag efter dag detsamma, inte ett ord, inte ett leende, knappt en hälsning på morron, inte en klapp, inte en kyss. Ska det här vara länge, så blir jag galen. Kan ni då inte veta, va som går åt honom?

ROLF.

Jag vet ingenting. — Och vill ingenting veta.

Bo lyfter huvudet och betraktar brodern, sänker åter

blicken.

JULIA.

Pojkar, pojkar, va det här har varit för en ryslig tid! Och vi Swedenhielmar som alltid brukar vara så glada och trevliga! Brukar vi inte? Brukar inte folk säga: O de där Swedenhielms vad de är glada och trevliga, naturliga och behagliga, kvicka138

och roliga, stiliga och förtjusande, såna söta människor! Och nu? Nu! Titta bara, hur vi sitter! Som societetsstatister på en sämre film! Puh.

Kastar det ena benet över det andra.

Gud vad jag är ledsen! Och ändå gjorde jag en sån kolossal succés. Gjorde jag inte? Ännu i söndags gick ridån tretton gånger efter sista akten. Vad sägs om det?

ROLF slött.

Teaterapa —

JULIA.

Stackars lilla pappa, vad kan han ha att grubbla över? Eller tänk om det bara är magen som krånglar? Om vi skulle skicka efter doktorn?

ROLF.

Ja, en hospitalsdoktor. För din räkning.

JULIA.

Nej, jag anar en katastrof. Sånt känner jag i hela kroppen: benen viker sig, hjärtat stannar, strupen sammansnöres och jag kan inte få fram ett ord. Puh. Varför tiger ni? När man varken kan skratta eller gråta, varken dansa eller sjunga och inte ens gräla — då är det slut! Då blir det fjasko. Puh!

Ändrar benställning; stridslystet.

Bo!

BO slött.

Ja -139 JULIA. Var är min lilla spegel?

BO.

Vet inte —

JULIA.

Du har tagit den!

BO.

Nej har jag sagt —

JULIA.

Du har tagit den!

BO

som förut, slött, ointresserad.

Va skulle jag göra med den —?

JULIA.

Spegla dig! Eller också har du gett cren åt din lilla otäcka markatta!

BO sorgmodigt.

Jag har inte träffat Astrid på fjorton dar —

JULIA.

På fjorton dar! Du är då en riktig tölp! Här har du en liten söt, förtjusande fästmö och så uppvaktar du henne inte dagligen. Usch en sån trögmåns!

ROLF

beskt, dolskt.

Bo väntar kanske också — en katastrof.140

BO.

betraktar honom, sänker åter blicken.

Jag?

BOMAN i dörren.

Hör ni barn, jag börjar bli ängslig. Swedenhielm kan väl inte ha gjort sig något illa?

ROLF häftigt.

Tig med dina dumheter!

BOMAN.

]aha, det sista jag såg av honom så höll han på med rakkniven. Och så underlig som han har blivit —

Försvinner.

JULIA.

Kraxa lagom kråka!

Ömkligt.

Kan ni förstå pojkar att det ska kännas så kusligt? I dag borde vi väl ha gått med klackarna i taket hela dan.

ROLF beskt.

Vi har kanske — tagit ut glädjen i förskott.

JULIA ömkligt.

Säger du det? Ja, det är så gräsligt sweden-hielmskt att ta ut i förskott.141

ROLF.

Men om det skulle bli någon sorts — uppgörelse. Eller med andra ord: en katastrof. Så bör vi åtminstone kunna bespara far den skammen att se namnet Swedenhielm skylta i en viss tidningsspalt.

BO

långsamt.

Jag förstår inte — vad du menar.

JULIA.

Inte jag heller men o vad jag är Iessen!

ROLF.

Jag menar att någon bör offra sig för familjeäran och avgå om inte med döden —

BO

med ett matt leende.

Per flygmaskin!

ROLF.

Per tåg.

JULIA.

Herregud pojkar, om ni kunde lära er texta. Här har ni nu gått i veckor och mumlat som egyptiska präster. Och det är inte lönt att få er att sjunga ut! Har ni rövat eller mördat så säg ifrån men stör inte glädjen för er stackars far!

ROLF.

Det förefaller som om den redan vore störd. Så pass grundligt som möjligt.142

JULIA.

O ja, vad han har blivit sorgsen! Tänk om han vägrar gå in?

ROLF.

Vägrar gå in?

JULIA.

På scenen — estraden —

ROLF.

Tror du han ska spela teater?

JULIA.

Det gör alla storheter. Ni ska se, att han sitter framför spegeln och studerar sin mimik. Hur han ska se ut då han mottager priset av hans majestäts hand. Haven tack, herre konung, att I haven velat skänka gamle Swedenhielm i hans höga ålder denna glädje och denna ära. Och rätt haven I handlat herre konung, ty tvenne sköna varelser har Swedenhielm troget älskat: Äran och Glädjen.

Brister plötsligt i gråt, snyftande.

Är det ingen som kan tala om, varför jag är så nervös?

BOMAN hastigt in, skrämd, viskande.

Hör ni barn, hör ni barn! Nu är det färdigt! Han sitter sten stilla och stirrar på sig själv i spegeln.

JULIA.

Va var det jag sa?143 BOMAN.

Då är det färdigt! När en gammal karl stirrar på sig själv, då är det färdigt! Inte kunde en ana att han skulle ta det så hårt!

JULIA.

Vadå ?

BOMAN.

Papperna förstås, som Eriksson gav honom —

ROLF griper henne i armen.

Fick han de falska också? Vet du det säkert?

BOMAN.

Det såg jag väl efter innan jag brände skräpet.

ROLF

liksom söker skydd hos systern.

Nej, Julia, jag härdar inte ut —

JULIA ömt.

Ta det med ro gossen min —

BO reser sig.

Ja du kan ta det med ro, det lovar jag dig.

BOMAN.

Nu kommer han, nu kommer han. Nej jag törs inte stanna —

Skyndar ut i Julias rum.144

Rolf går hastigt bort till fönstret. Julia och Bo orörliga. Man hör Swedenhielms steg; han går långsamt, kommer till synes i salen. Han är klädd i frack och med Vasabandet över bröstet. Hållningen är rak, endast huvudet är böjt. Han ser — som om han ingenting såge. Han kommer in i förmaket, stannar mittpå golvet. Han tar upp sitt ur och ser länge på det innan han får klart för sig, vad det är han ser på. Hans röst är tom.

SWEDENHIELM.

Är ni färdiga?

JULIA

med försök till lätt ton.

Om vi är färdiga!

SWEDENHIELM tar åter upp uret.

Ja, då går vi väl då. Ska vi ta spårvagn?

JULIA.

Nej men pappa här har ju stått en bil och väntat en hel halvtimme.

SWEDENHIELM ser åter på uret.

Jaså en hel halvtimme? Ja, då går vi väl då?

JULIA.

Vänta lite —

Hon ordnar något vid hans dräkt.

Vad du är grann!

SWEDENHIELM småler matt.

Det ska jag väl vara. Eftersom jag är din far.

Tar åter upp uret.

Ja, då går vi väl då?

Vänder sig långsamt och motvilligt mot fonden.145 JULIA.

Usch vad jag är het i ansiktet! Syns det jag har gråtit?

SWEDENHIELM

utan att vända sig, ointresserad.

Har du gråtit? Varför det?

JULIA.

Och inte ska jag ha min lilla spegel!

Stampar i golvet. Var har du gjort av spegeln?

BO otåligt.

Nej men snälla Julia —

SWEDENHIELM ointresserad.

Vad är det?

JULIA förtrytsamt.

Bo har stulit min spegel!

BO.

Det är väl ändå svindlande otänkbart —

SWEDENHIELM vänder sig blixtsnabbt om.

Vad är det som är svindlande otänkbart?!

BO förvirrad.

Att jag skulle ha stulit —

10. — Bergman, Swedenhielms.146

SWEDENHIELM rusar emot honom, skriker.

Är det också svindlande otänkbart att du förfalskat?

Slår honom i ansiktet. BO

raglar tillbaka mot vaggen, efter ett ögonblick, flämtande men stillsamt.

Det skulle du inte ha gjort far. Jag är ju ändå i uniform.

SWEDENHIELM utom sig.

Har du förfalskat? Har du förfalskat? Svara mig eller jag river uniformen av dig! Har du förfalskat mitt namn?!

BO

vänder sig mot och betraktar brodern, vänder sig så åter mot fadern, lågmält men ej skyggt.

Ja, far.

Swedenhielms spända muskler slappna plötsligt, armarna falla ned utmed sidorna, huvudet sjunker. Tystnad.

SWEDENHIELM slött.

Förlåt att jag slog dig. Det var inte meningen. Men jag har haft det så länge i huvut. Det har tröttat mig.

ROLF

ångestfullt, osäkert.

Far -- det är väl inte så säkert att det är Bo — det kan ju — lika gärna vara jag —147

SWEDENHIELM slött.

Kan det? Ja varför inte. Kan den ene göra det, så kan den andre göra det.

Tystnad. Från höger kommer Boman, hon håller sin schal väl sluten omkring sig som om hon frös, stiger

långsamt fram. Swedenhielm samlar sig, rätar upp sig, lugnar sig, han går några steg av och an.

SWEDENHIELM. Nej. Jag kan inte. Jag kan inte ta emot någon som helst hedersbevisning. Vare sig liten eller stor. Har man inte ens kunnat göra hederligt folk av sina söner, så kan allt det andra inte vara mycket värt.

BOMAN med konstlat lugn.

Va är det om?

JULIA

intill henne, skälvande av frossa.

Mutti, det har hänt något förfärligt. Bo har förfalskat fars namn.

BOMAN.

Är det Swedenhielm som säger det? Om sin egen son?

SWEDENHIELM åter slött.

Det är det.

BOMAN

betraktar honom ett ögonblick med suveränt förakt,

därpå.

Ja gissig och snillrik har han alltid varit. Men

att han just skulle gissa på lillen —

Pekar med tummen på Bo. — det förvånar.148

SWEDENHIELM som förut. Vad menar Boman?

BOMAN.

Det är väl pappersskräpet som spökar? Fast man hade trott att när Swedenhielm uttryckligen sa till att det skulle brännas, så skulle det inte bli mera tal om det. Se det hade varit generöst och honnett.

SWEDENHIELM. Det ska inte bli mera tal om det.

BOMAN.

Jo det ska det. För Swedenhielm vill nog veta, vem som tecknat hans namn. Det är en som heter Marta Boman. Om hon eljest är känd.

Tystnad.

BO.

Mammi?!

JULIA.

Muttiü Jag dånar.

BOMAN.

Håll er i skinnet för nu är det Swedenhielm och jag som talar.

SWEDENHIELM griper henne i skuldrorna och skakar henne.

Ljuger du människa så slår jag ihjäl dig!

BOMAN tar ett papper ur barmen.

Här kan han se en annan som jag skrivit efter149

förmåga men den är bara på hundra så den har jag ärligen löst igen av den där fule Andersson.

SWEDENHIELM fingrar nervöst på papperet.

Det är ju också Bos papper.

BOMAN. Jag håller mig inte med eget.

SWEDENHIELM i febril takt.

Och varför har du gjort så här?

BOMAN.

För att skaffa pengar. Kan en nästan begripa.

SWEDENHIELM. Va skulle du ha pengarna till?

BOMAN förbittrad.

Det frågar Swedenhielm? Vet han va det kostar att ha hushåll för en löjtnant en skådespelerska och två såna genisnillen som ni båda?

SWEDENHIELM. Har du inte fått pengar av mig kanske?

BOMAN.

Jo, när han hade några. Men när han inte hade några så bad han mig inte uttryckligen att få dö svältdöden. Och det finns pretentioner här i huset. Ibland ska det ändå vara kaviar om rnornarna — Ger Bo en fruktansvärd blick.150

BO

ödmjukt, bedjande.

Mammi —

BOMAN.

Åja, han är inte ensam om det, lillen.

SWEDENHIELM. Och för den sakens skull har du gått —

BOMAN avbrytande.

Sätt mig på cellen, Swedenhielm!

SWEDENHIELM. Vill du påstå att jag inte lämnat nödiga medel —?

BOMAN avbrytande.

Vet han vad som är nödigt? Han som ska uppfinna, kan väl inte hålla reda på det. Utan det har en ann fått göra. Och ibland skulle det vara fester med lyktor och champagne för att somliga skulle få uppträda liksom i bengalisk belysning!

JULIA

som nyss Bo.

Mutti — mutti

ROMAN.

Åja, hon har inte varit ensam om det!

SWEDENHIELM. Och för dylika struntsakers skull —151

BOMAN slår ut med armen.

Sätt mig på celln!

SWEDENHIELM.

Och va gjorde du till exempel med de sista fyra hundra?

BOMAN.

Betalte lillens sidenskjortor.

SWEDENHIELM

upprörd.

Si-den-skjor-tor!

BOMAN Älår ut med armen.

Skulle han vara utan skjorta kanske? Eller skulle han gå bland de andra fina löjtnanterna som en sladd? Ånej, heter en Swedenhielm så får det vara därefter.

SWEDENHIELM.

Du gör mig galen!

BOMAN.

Sätt mig på celln!

SWEDENHIELM med ett kraftigt försök att verka myndig.

Boman, hur länge har dessa — dessa — hm — pågått?

BOMAN.

Det behöver han inte veta. För hittills har jag ärligen inlöst vartenda papper på dagen, fast det nu blev på slarv — 152 ROLF.

Kära moster det är verkligen nödvändigt för oss att veta —

BOMAN rasande.

Är det nödvändigt så är det nödvändigt. Första papperet skrevs för sju år sen då det var någon som börja släpa hem flaskor och glasrör, gasugnar och helveteslampor, blåsyror och kemikalier, blåpapper och giftiga pulver för att visa hur snillrik han var!

ROLF generad.

Moster vill väl inte påstå att mina små handlån inlett i frestelse —

BOMAN.

Ta det med ro. Han var inte ensam om'et. Det finns flera snillen i huset.

SWEDENHIELM.

Vill du kanske påstå att du bekostat mina experiment? Du har kanske gjort dem också?

BOMAN.

För allan del, jag skulle inte ha sotat ner och snuskat till som Swedenhielm plär! Men sätt mig på celln, sätt mig på celln.

SWEDENHIELM.

Håll käften med din cell!153 BOMAN.

Bildat, verkligt bildat.

SWEDENHIELM.

Människa, vad ska]ag göra med dig?!

BOMAN

lugnt, lite trött.

Gör som jag säger, Swedenhielm. Sätt mig på celln. Så blir det slut med trassel och bråk och slut med storstädning och den fasliga rengöringen och slut med strumpstoppning och mattpiskning och hushållspengar och annat, som kan tyckas överflödigt. Sätt mig på celln. Det ska bli liksom en semester för mig. För hur det nu är och fast jag inte finner upp några tosigheter, så kan jag bli lite trött jag med —

BO

ängsligt, sakta.

Mammi, mammi —

JULIA.

Mutti —

SWEDENHIELM stillsamt.

Säg mig bara en sak — så ska allt varda dig förlåtet.

BOMAN.

Tack.

SWEDENHIELM.

Hur kunde du — kunde du låta mig gå här alla dessa dagar — utan att säga ett ord —154

BOMAN ilsket.

Va skulle jag ha sagt för slag?

SWEDENHIELM.

Att det var — att det var du —

BOMAN.

Kunde jag ana att han var så bottenlöst dum? Såg han inte själv kråkfötterna? Bildning har jag guskelov fått men till skönstil räckte det inte. Och gav han mig inte pappersskräpet med en blick så att det sa kurr i magen? Kunde

jag tro annat än att han begrep? Och om han inte begrep, så kunde han ha frågat. Men det var han för stursk till. Och högfärd ska ha sitt straff. Så inte ömkar jag honom! Men nog kunde jag ömka syster min som blev gift med en sån stolle som Swedenhielm.

SWEDENHIELM tar hennes huvud mellan sina händer, granskar hennes

ansikte.

Boman, ibland glömmer jag att du är min svägerska.

BOMAN.

Det märks.

SWEDENHIELM.

Marta, minns du din syster?

BOMAN.

Antagligen.

SWEDENHIELM.

Mon var en mycket vacker kvinna.BOMAN.

Det var hon.

SWEDENHIELM. Och du är mycket ful.

BOMAN.

Det sägs.

SWEDENHIELM lägger sin kind intill hennes. Men aldrig har någon kvinna gjort mig så lycklig som du — i dag —

Boman skakas plötsligt av en snyftning.

JULIA förskräckt.

Se så där! Nu börjar mutti gråta. Då är det bäst att ringa efter en noaksark.

SWEDENHIELM rätar upp sig.

Jaså, mina barn! På det sättet. Nu ska jag be att få veta en sak.

Griper Bo för bröstet och skakar honom. Vilken osalig ande ingav dig att svara:

Vränger till.

Ja, far!

BO förvirrad.

Jo ser du — jag var rädd att — jag trodde att Rolf kanske hade —

ROLF

förbittrad och förbryllad.

Va säger du, pojkvask? Jag var ju övertygad om att du hade begått någon dumhet!156

SWEDENHIELM.

Jaså ni har gått och misstänkt varandra!

Det är vackert! Det är vackert! Att misstänka sin egen bror!

JULIA oskyldigt.

Men gubben lilla — ska det vara så mycket vackrare att misstänka sin egen son?

SWEDENHIELM snopen, förlägen.

Påstår du att jag har —

JULIA.

Se så där ja! Nu har han redan glömt att han

var ovärdig nobelpriset på grund av ohederliga

söner! Och det som jag tyckte var så rörande!

Såväl Swedenhielms som hans söners uppsyn förmörkas och de byta dolska blickar och rikta dem därpå, förgrymmade, mot Julia.

JULIA glatt och oskyldigt.

Har du också behagat glömma att du för fem minuter sedan gav lille Bo en rungande orre?

BO ursinnig.

Angår det dig?

ROLF.

Teaterapa!

BO.

Teaterapa!!157

SWEDENHIELM.

Teaterapa!!!

JULIA

tar sig med en plastiskt skön åtbörd om huvudet.

Alltid skola dessa tre män sammangadda sig mot mig värnlösa kvinna! Sir Herbert, mitt liv är outhärdligt!

BOMAN

allvarligt.

Swedenhielm ska inte chikanera barnen. Det är inte så lätt att vara i hus med honom för när som helst kan man befara ett sprängskott. Ibland kan han nog förefalla klok men ibland är han som om han vore gripen av vanvett!

SWEDENHIELM lägger sin hand på hennes huvud.

Boman, du är mitt livs olycka. Du är den svenska fattigdomen på gott och ont. Du är det svenska snillets Egeria.

BOMAN.

Det är möjligt, för det vet jag inte, vad det är.

SWEDENHIELM.

I prosa omsatt: du är typen för ett hederligt — i all din ohederlighet — hederligt studentstäd.

BOMAN. f

Jaså, var det inte schangtilare än så!

SWEDENHIELM.

Och nu mina barn, låt oss tömma en flaska champagne för Boman!158 ASTRID

i ytterkläder kommer inspringande genom sälen. Är ni alldeles galna människor! Vet ni inte vad klockan är?

Swedenhielm ser på sitt ur, gör en grimas av förskräckelse, springer på tå ut i fonden följd av Rolf och Julia.

ASTRID till Bo.

Kanske kungen ska behöva vänta på er förbaskade Swedenhielmar! Va har ni gjort?

BO

lägger armen kring hennes hals och kysser henne;

lakoniskt.

Storstädning.

Båda ut i fonden. BOMAN.

Ja bara han nu inte blir arg, kungen. För med Swedenhielm får man vara tålig som ett lamm. Om det ska gå väl.

Hon går ut i salen och släcker ljuset, kommer strax därpå in med en kaffekopp omgiven av skorpor, sätter den på ett bord i närheten av fonddörren. Plötsligt återvänder Swedenhielm i vtterrock och med hatten

i nacken.

SWEDENHIELM. Boman, om en stund får du besök av en herre vid namn Eriksson. Du känner honom. Han är min dibror. Men du ska behandla honom som om han vore min köttsliga bror. Du ska sätta honom i den bästa stolen och ge honom en flaska av det bästa vinet och en cigarr ur den bästa lådan och framförallt bestråla honom med ditt bästa humör! Ty, Boman! Denne Eriksson är min dibror. Och vi skola icke förhäva oss! Har du förstått?

BOMAN. Nej, det har jag inte.

SWEDENHIELM. Det är min önskan och jag hoppas att du respekterar den.

BOMAN.

Har jag gjort det i tretti år så kan jag väl göra det nu med.

SWEDENHIELM.

Hedersgumma!

Hastigt ut i fonden. Boman går ut i salen. Scenen ett ögonblick tom. En bil hörs tuta och sättas i gång. Boman kommer i salsdörren.

BOMAN.

Jaha, nu for dom.

Iion kommer in i förmaket och det visar sig att hon är beväpnad med en kraftig rotting; hon sätter sig vid bordet och tar en klunk ur kaffekoppen.

Och nu kan han komma, Eriksson.

Ridån sjunker långsamt under det att Boman med välbehag doppar sina skorpor.

RIDÅ.HJALMAR BERGMAN:

Maria, Jesu moder. Drama. 1905. 2: 25

Löngången. Skådespel i 4 akter. 1913...........2: 25

Parisina. Skådespel i tre akter. 1915 ....2: 25

Marionettspel. (Dödens arlekin. — En skugga. — Herr Sleeman kommer.) 1917.......3: 75

Ett experiment. Komedi i tre akter. I9I9...........3:75-

Spelhuset. — Vävaren i Bagdad. — Porten. 1923......5: 2$.

ALBERT BONNIERS FÖRLAG